

FRAGMENTS DESTACATS DEL DIETARI DE LA BIBLIOTECA DE MANRESA PER TEMES

1. Dia a dia de la biblioteca
2. Els escolars i la biblioteca
3. Política i conflictivitat social
4. Societat manresana
5. Problemes amb el fred i la calefacció
6. Guerra:
 - Retirada d'imatges religioses i de llibres "contrarevolucionaris"
 - Els fets de maig de 1937
 - Les comunicacions amb Barcelona
 - Temàtiques de llibres demanats en funció de l'actualitat i de les necessitats del moment
 - Problemes d'allotjament
 - La poca assistència de lectors a causa de la guerra
 - La instal·lació de l'Hospital a l'Institut
 - El trasllat de l'Institut Lluís de Peguera a la Cova de Sant Ignasi
 - L'increment de lectors soldats i personal sanitari
 - Les alarmes aèries i el bombardeig del 21/12/1938
 - La mort de Concepció de Balanzó, directora de la biblioteca, en cotxe
 - Darrers dies de la Guerra. Retirada de l'exèrcit republicà. L'evacuació dels hospitals.
 - La Dictadura

DIA A DIA DE LA BIBLIOTECA

3-12-28 Poco a poco van estando las cosas en su lugar. Hoy hemos recibido por la Casa Sanpons los tinteros para las mesas, las barquitas para las mismas y mangos. [...]

4-12-28 Esta mañana he recibido carta del Sr. Rubió con instrucciones para la colocación de los jarros que, enviados por “Fayans Catalá”, han llegado esta mañana. Esta tarde ha venido la Srta. Montaner¹ que en Barcelona cuidará de mandarnos flores. Tenemos ya varios números de revistas para que figuren en las mesas el día de la apertura.

6-12-28 Esta tarde a las cinco se ha abierto por vez primera esta Biblioteca. Como el Sr. Rubió nos indica en su carta nº 13 no se ha hecho ceremonia ninguna. Hemos recibido la visita del Diputado Provincial Sr. Duran. La Biblioteca bien iluminada y arreglada ofrecía al lector un sitio confortable y agradable a la vez. Tuvimos mucho público principalmente niños ávidos de instruirse. Estuvo también a visitar la Biblioteca el Archivero Municipal de Manresa Sr. Sarret y Arbós.²

8-12-28 Hoy, día de la Purísima, la Biblioteca solo permanece abierta por la mañana de 11 a 1. La concurrencia a la sala de lectura ha sido numerosísima, tanto de lectores como de visitantes. El número de éstos últimos es casi incontable, pues por ser el primer día festivo, medio Manresa desfila por la Biblioteca.

9-12-28 La concurrencia a la Biblioteca es casi tan numerosa como ayer. Sin embargo no ha sido tan grande el número de visitantes debido sin duda alguna a ser hoy un domingo muy lluvioso.

14-12-28 La Biblioteca aunque hace pocos días que está abierta al público parece que prosperará mucho. Tenemos ya lectores que acuden asiduamente a ella. ¡Qué bien nos hallamos en la Biblioteca! Los lectores

¹ Maria Montaner i Serra (Barcelona, 1895-1936). Directora adscrita a la Central de Biblioteques Populars, un lloc de la confiança de Jordi Rubió. Segons el llibre *Qui era qui a l'Escola de Bibliotecàries* (Barcelona, 2016), Maria Montaner va ser la responsable d'elaborar l'índex de l'edició del 1920 de la *Classificació decimal de Brussel·les: adaptació per a les biblioteques populars de la Mancomunitat de Catalunya*.

² Joaquim Sarret i Arbós (Manresa, 1853-1935). Arxiver, historiador i músic. Durant molts anys fou l'arxiver municipal de la ciutat de Manresa. El 1917 l'Institut d'Estudis Catalans li atorgà un premi per l'ordenació i classificació de l'Arxiu. L'any 1933 fou nomenat degà dels Arxivers de Catalunya. És autor de més de trenta llibres i publicacions –moltes d'elles inèdites– sobre la història de Manresa, entre les quals destaquen els cinc volums de *Monumenta històrica civitatis Minorisae* (1921-1925).

permanecen en ella tal como era mi deseo, silenciosos, respetuosos, consultando desde el primer día su tema favorito. Muchos de ellos acuden con ardor a las obras de literatura, otros consultan ciencias y uno de ellos se consagra al estudio del Esperanto. [...]

18-12-28 Hoy acabamos de catalogar los últimos libros recibidos. Queremos que cuando venga el Sr. Rubió lo encuentre todo en buen orden.

19-12-28 [...] Recibimos la visita de la Federació Catalana d'Estudiants Catòlics. [...] Cómo todo visitante que entra en la Biblioteca quedan entusiasmados tanto del local como de los libros en ella contenidos.

A las siete menos cuarto se presenta el Sr. Rubió y queda admirado pues la concurrencia en aquella hora estaba en su máximo grado. Le gusta mucho la Biblioteca, tanto referente a la instalación de muebles, jarros, como el silencio y buen orden que en ella reinan. Después de marcharse el público y al recoger los libros le gusta también mucho la buena selección que de ellos hacen los lectores. Pregunta si consultan el catálogo, le decimos que sí que lo entienden bastante. El catálogo está ya ordenado y con sus tarjetas divisionarias.

23-12-28 Tercer domingo y cuarto día festivo que está abierta la Biblioteca. Como siempre y sobre todo en días festivos la Biblioteca está muy concurrida, son muchísimos los visitantes que aprovechando el paseo al salir de la iglesia entran a ver nuestra Biblioteca. [...]

13-1-29 Hoy es día de verdadero alboroto. Bailan sardanas en la plaza y en los intermedios entran la gente a visitar la Biblioteca. Lo que ocurre, pues, los domingos es que parece que no se vaya a leer sino a mirar y revolver libros. Es preciso que por lo menos los domingos y días festivos venga un guarda para imponer orden y silencio; a tal fin me dirigiré al Sr. Alcalde.

20-1-29 Con un poco de retraso llega el guardia municipal que permanece fuera de la Biblioteca con el objeto de impedir la súbita invasión de la misma. Viene mucha gente pero hay mucho orden y silencio.

28-2-29 Los niños que asisten a esta Biblioteca son prueba fehaciente de que es en la primera infancia cuando se ha de despertar la afición al estudio y las prácticas de la educación. Corresponden con un silencio

absoluto a la amabilidad exquisita que hacia ellos dedican las bibliotecarias.

Nota escrita per Mercè Piera, bibliotecària en practiques

12-3-29 [...] Envío las guías de lectura a las demás Populares y a las entidades de Manresa; también se manda un ejemplar a los periódicos de Manresa para que la reproduzcan.

5-5-29 [...] He tenido la curiosidad de saber el promedio diario de lectores y libros y ha resultado el siguiente número a partir del mes de enero hasta abril: lectores 57,5 diarios, libros 76 diarios.

30-6-29 Cosa agradable es lo que ocurre hoy domingo por la mañana pues vienen diez y seis mujeres, once de las cuales leen durante las dos horas de estar abierta la Biblioteca, las otras se entusiasman y prometen quedarse a leer cuando otro día vengan más pronto; procuro llamarles la atención con las obras que a mi juicio pueden interesarles.³

31-7-29 Queda hoy todo preparado para la inauguración del préstamo; [...]

1-8-29 Han empezado a utilizar hoy el préstamo cuatro lectores. Uno de ellos ha pedido hoy dos novelas, una por la mañana y otra por la tarde. [...]

6-9-29 El poderse llevar los libros a casa no hay duda que de momento resta animación a la Biblioteca; sin embargo, esta tarde no ha sido de las menos concurridas. [...]

31-10-29 Visita del arquitecto Dn Jerónimo Martorell⁴. Queda bien impresionado de la instalación de la Biblioteca; tanto mejor puesto que él tiene un libro sobre *Interiors d'habitacions del segle XIII al XIX*⁵, lo cual demuestra que es perito en la materia. Debo hacer notar con satisfacción que estos días la Biblioteca está concurridísima.

³ És de ressenyar la preocupació social per la formació de la dona, tradicionalment menystinguda en el sistema educatiu i laboral. La pròpia Escola de Bibliotecàries de la Mancomunitat de Catalunya havia estat un intent en aquest sentit.

⁴ Jeroni Martorell i Terrats (Barcelona, 1876-1951). Arquitecte format a la vora dels grans arquitectes modernistes com Josep Puig i Cadafalch. El 1914 es convertí en el director del Servei de Catalogació i Conservació de Monuments de Catalunya.

⁵ *Interiors. Estructures autèntiques d'habitacions, del segle XIII al XIX*. Barcelona, 1925.

6-12-29 [...] Hoy debemos recordar que hace un año la Biblioteca a las cinco se abrió por vez primera al público; desde entonces cuantas cosas han pasado y como ha ido y va teniendo vida intensa esta Biblioteca.

12-12-29 [...] Hacemos las copias con un aparato multiplicador "Accord" que nos ha prestado para probarlo la Maestra Nacional Dª Emilia Ramón; va tan bien que entramos en deseos de adquirir uno.

29-6-30 Diumenge i festa de Sant Pere i Sant Pau. Molt animada la Biblioteca aquest dematí, ja doncs han comprès forces lectors que val la pena de passar per dessota els raigs ardorosos del sol de la plaça per arribar a la Biblioteca on hi ha, además de la distracció espiritual que proporcionen els llibres, una bona temperatura.

17-8-30 Diumenge! Dia feliç per a la Biblioteca! Com si per ventura el tresor que ella tanca, agafés també aquest caire de festa que tot n'agafa. En la Biblioteca no es veu com en altres dies aquell aspecte d'una biblioteca de castell sinó una biblioteca popular, on les cadires es mouen, els llibres van d'un lloc a l'altre, la mainada els fullegen, llegint potser amb menys afició que els altres dies; algunes noies ho agafen com a final de passeig, però es veu gent.

8-11-30 [...] Comprem una ratera doncs fa uns quants dies veiem indicis de rates.

12-11-30 [...] Al tancar la Biblioteca perseguim una rata; no sé com ho farem perquè per ara no hi val ni ratera, ni polvos.

22-11-30 Portem un gat per a veure si acabem amb les rates.

23-11-30 Diumenge; molts lectors a la sala de lectura i al préstec 42 llibres.

25-11-30 [...] Ve el fuster a posar els lletreros a les estanteries (catalans) i l'horari a la porta exterior de la Biblioteca. Faig fer una fusta per a que les portes ajustin i no entrin rates. [...]

29-1-31 Vénen bastants nens que tenen un comportament admirable. [...]

12-3-31 Ve avui el Sr. Rubió. A pesar de fer un dia tot plujós hi ha bastants lectors a la Biblioteca, així ho diu el Sr. Rubió al mateix temps que ens

encarrega que canviem els pocs avisos que queden en castellà en el quadre d'anuncis.⁶ [...]

24-3-31 Vigília de festa, memòria a la tarda, mentre l'estic fent haig de sortir a avisar que no cridin els nens de l'Institut.

17-5-31 [...] *he viscut la vida de la Biblioteca i he vist el que ja en els meus somnis de Biblioteca pensava, però que s'han confirmat: l'influència de les bibliotecàries en el públic i la seva responsabilitat en el tracte amb ell. Però m'agrada molt la vida de bibliotecària i la meva vocació s'ha fortificat en aquesta mena de noviciat.*

[Nota escrita per Enriqueta Casas, bibliotecària en pràctiques]

18-6-31 A pesar de venir pocs lectors, ha sigut un dia bonic. Ve un músic a copiar el Cançoner selecte de Beethoven.

10-8-31 [...] És bonic veure com molts lectors, obrers uns, senyors altres, s'informen abans de marxar a passar els quinze dies de festa de les comarques on han d'anar. Avui tres joves obrers miren l'àlbum nou de *Seu d'Urgell i Andorra*.

10-9-31 Moltíssims lectors [...] a última hora fa una gran tempesta i s'apaguen els llums, [...] els lectors encenen mistos i nosaltres les espelmes; dura tant la pluja i l'avaria de l'electricitat en el grup escolar, tot i cremant els carrers, que els lectors marxen i tanquem la Biblioteca; unes monges veïnes entren a aixoplugar-se després d'haver-els-ho dit nosaltres.

24-9-31 Més animació a la sala de lectura, noiets i joves obrers, així com també estudiants i encarregats de fàbriques mirant revistes, altres llegint; pocs nens. Tenim alguna satisfacció pel resultat d'ingrés al Batxillerat d'alguns nens. [...]

13-11-31 Biblioteca animada; un grup d'artistes jovejants que han exposat en les dues exposicions de les festes majors passades i que es dediquen a l'art cubista s'enamoren d'una rosa, els la donem per a que la reproduixin amb fang. [...]

1-12-31 Es coneix que entrem al desembre i que s'acosta Nadal. Fa fred; continuen venint treballadors de l'energia elèctrica, empleats [de]

⁶ Petits passos cap a la normalització de l'ús públic del català després de la repressió a què havia estat sotmès durant la dictadura del general Primo de Rivera.

telèfons, algun pintor jovençà, un d'ells mostra a un lector nostre, que havia estudiat a l'Escola del Treball de Can Batlló, uns carnets de notes.⁷ Així ja avui, com altres dies, la Biblioteca em recorda les reunions que en el segle XVIII hi havia en els salons francesos.

9-9-32 Sembla que la pluja i la festa d'ahir hagin fet disminuir l'animació; amb tot, la sala de lectura fa goig per la gent aprofitada que hi ha. Haig d'avisar però, uns estudiants de 6è curs de batxillerat que volen barrejar a l'estudi llur afany de distreure's; [...] Uns lectors em diuen que s'acaba d'aprovar l'Estatut.⁸

13-9-32 [...] hi ha qui em demana una novel·la ben romàntica per a inspirar-se i acabar un escrit començat.

29-9-32 [...] Avui, amb motiu de demanar-me un diccionari català-castellà, m'ha confessat un home ja entrat en anys el desig que té de conèixer el català i de com de moment el va estudiant ell sol, després quan tingui una petita base anirà al Liceu Dalmau⁹. Diu: "No hi fa res que sigui vell, sempre està bé d'aprendre i hem de saber la nostra llengua" [...]

4-10-32 [el Sr. Rubió] Em recomana d'atreure els obrers, potser amb els nous llibres de ciències socials.

6-10-32 Aquest any si tenim fred a causa de la mala calefacció no serà pas perquè no hagin procurat evitar-ho mirant-ho amb temps. El sereno Lluís Reixachs se n'ha cuidat força i avui han encès la caldera per a provar-la i fer algunes modificacions. [...] Es sent [una] agradable escalfor.

La Srta. Múnera i la Lola han anat aquesta tarda, junt amb la Maria de la neteja, al bosc de Sant Ignasi per a fer una bona provisió de flors i de fulles verdes per a omplir els gerros. La Biblioteca ara fa goig.

⁷ El maig del 1914, Enric Prat de la Riba, president de la Mancomunitat de Catalunya, va inaugurar l'Escola del Treball en el marc de la reorganització de l'ensenyament tècnic de l'Escola Industrial. La nova escola fou pensada per resoldre la formació pràctica dels obrers a partir de tallers adequats i d'un mètode que superés el verbalisme a favor de la intuïció i l'experimentació. Amb l'arribada de la Segona República, l'escola, coneguda aquells dies com la Universitat del Poble, aconsegueix tenir un programa educatiu que, per primera vegada a la història del país, considerava l'ensenyament una necessitat prioritària.

⁸ Finalment, l'Estatut de Catalunya és aprovat per les Corts espanyoles el 9 de setembre del 1932, un mes després de l'intent de cop d'estat del general Sanjurjo. L'Estatut de Núria surt de les Corts enormement retallat.

⁹ El Liceu Dalmau de Manresa era un centre d'ensenyament dirigit pel manresà Antoni Invers i Pi (vegeu nota 15 del Dietari de l'any 1930), on s'impartien preferentment estudis de Comerç-Càlcul Mercantil i Tenidoria de Llibres i Idiomes.

4-11-32 Aquest matí entren una colla d'obriers. Mentre jo pago a la Maria la neteja, els atén la Srta. Múnera. [...] Els ensenya la guia de lectura última: qüestions act. socials, econòmico-s., polit. i d'ensenyament. No es queden a llegir. Tornaran? [...]

5-11-32 Contentament. Retornen els obrers d'ahir. Demanen per a llegir articles anotats en la guia de lectura, sobretot els referents a la nova ensenyança de la República. Dóna bo de veure avui la barreja de lectors aquí, obrers, estudiants de la Universitat i sobretot nens i nenes de l'Institut, classe preparatòria i Escola Sr. Albagés.¹⁰

6-11-32 [...] Moltes nenes també. Els fem notar com les classes i llurs treballs (una té deu anys no complerts encara i ja treballa en una fàbrica de canons d'agulles de cosir i sap llegir ben poc)¹¹ els permeten de venir els dies de cada dia. [...]

21-11-32 [...]. En tornar els llibres els infants els faig petites observacions a fi de que la lectura els sigui profitosa, que ço que llegeixen no sigui per a ells fets aïllats sinó que vinguin a formar part dels coneixements que tinguin de les manifestacions de la vida tota de la humanitat; saber-se situar. [...]

30-11-32 [...] Ja no ens queda cap novel·la nova a la Biblioteca. Les de "Biblioteca a tot vent" ens fugen dels dits.

1-12-32 [...] Que de pressa que ens ha passat aquest any 1932. [...] Ve l'hora d'analitzar la tasca que s'ha realitzat a la Biblioteca, la nostra i la dels lectors. Què serà? Les estadístiques ens diran [el] nº de lectors i de llibres. Les nostres observacions personals tretes de les relacions amb els lectors ens diran la resta; la més interessant, qualitat i no quantitat. [...]

4-2-33 [...] Compro goma aràbiga en polvo i la desfaig. Així resulta molt més barata que comprant un pot nou (0,25 ptes.). [...]

9-2-33 Avui tinc un disgust. Aboquen, fent una llarga regatera, un tinter. Hi tirem una mica de *legia*, que treta de seguida no hauria tacat el linòleum. Però què hi farem, a voltes hi ha persones que fan exasperar, com en aquest cas la portera, poc diligent, tot hi havent estat la causant de lo que

¹⁰ És ressenyable la vocació d'estendre la cultura a totes les capes socials, tot defugint els vicis de determinades actituds funcionaries.

¹¹ Tot i que no arribava a l'edat legal permesa per poder treballar, aquesta realitat es donava a determinades fàbriques i empreses.

en podem dir catàstrofe. Fa molt lleig. Mirarem de dissimular-ho; potser amb llustre gris es dissimuli. [...]

16-2-33 [...] A la tarda arriba un paquet que conté *l'Estatut de Catalunya*. Edició catalana i castellana; Fabra, *Diccionari general de la Llengua Catalana*.¹² [...] Vénen pocs lectors, fa fred i no tenim calefacció des de fa dies; una caldera està rebentada i no porten gens de pressa a arreglar-la. Hem d'estar amb l'abric posat. Vaig a casa l'Alcalde Sr. Marcet,¹³ no l'hi trobo però la seva mare i la seva senyora li donen el recado. Els dic [que] hi ha un lector que es vol portar un braser...

17-2-33 Ja arreglen la calefacció, això a la tarda. [...] Per poc que això duri ens veurem obligades a no deixar entrar cap estudiant de l'Institut. Avui que callaven i treballaven, s'ha acudit a un d'ells tirar un petard (potser ha estat casual, valia més que ho digués); els he fet sortir tots, no podent esbrinar qui n'havia estat l'autor.

10-3-33 [...] Cuido del préstec i vigilo com [ho] fan també les que m'acompanyen, a fi de que no ens prenguin llibres; és difícil de vigilar aquesta Biblioteca tan plena de racons, hi hauria d'haver una persona vigilant a cada estanteria. Abrics d'hivern van bé com també les butxaques. S'hauran de registrar els lectors abans de sortir? [...]

11-4-33 Lletra del Sr. Rubió acusant rebut de les estadístiques de març tot indicant entusiàsticament que la seva xifra, sobretot de les de préstec fan esperar que la Biblioteca coneixerà dies d'activitat frenètica. [...]

22-4-33 La Festa del Llibre; apuntacions i invitacions verbals ademés del préstec que fa una pila de dies és molt crescut, ens absorbeix per complet.

¹² El *Diccionari general de la llengua catalana*, de Pompeu Fabra, es va publicar per primer cop en fascicles l'any 1931 i com a volum únic, el 1932. Va ser el diccionari normatiu del català durant seixanta-tres anys, fins al 1995, en què aparegué la primera edició del *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC.

¹³ Francesc Marcet i Artigas (Manresa, 1890-1974). Home d'ERC, quan Lluís Prunés fou nomenat governador civil de Girona, el desembre del 1932, Francesc Marcet el substituï com a alcalde republicà de Manresa. Fou empresonat pels fets d'octubre del 1934, i després de les eleccions de febrer del 1936, restituit com a alcalde. Després del cop d'estat del 1936 intentà posar control als abusos i assassinats dels primers moments revolucionaris, tot i que quedà desbordat per les circumstàncies del moment. També destacà com un actiu defensor de la conservació de la Seu de Manresa, que era amenaçada d'enderrocament. El gener del 1939 es va exiliar a França; mentrestant, la seva família era repressaliada: la seva mare va ser empresonada pel simple fet de ser "*la madre del ex-alcalde rojo de Manresa*" i el seu fill va ser detingut i apallissat per elements falangistes manresans amb la complicitat de la policia. Francesc Marcet va poder tornar a Manresa l'any 1948. Durant molt temps es va veure obligat a presentar-se periòdicament a la policia i pràcticament va ser condemnat a l'ostracisme.

[...] En tota la Biblioteca s'hi nota una vibració alegre, un moviment continuat.

18-5-33 [...] Als matins comença a fer calor, això deu influir en la minva de préstec; moltes lectores retornen el llibre i no en prenen d'altres dient [que] han de córrer a fer-se vestits d'estiu.

25-6-33 Avui diumenge, vénen pocs lectors, sobretot en préstec. No sé si és que encara els dura la son o bé si els fa por el sol que ja comença a picar; jo crec que tot influeix; deixalles de *verbena* i començament d'estiu.

26-6-33 Avui sí que dilluns tarda hi ha molt de moviment. A préstec retornen 77 llibres i se n'emporten més de 85; és bonic, tant a la Lola com a mi ens agrada, encara que ens quedem un xic cansades. [...]

16-7-33 Dia de la Mare de Déu del Carme, vénen poquíssims lectors, ademés és diumenge. Fa molt de sol i tenen mandra d'atravessar la plaça.

29-7-33 La Biblioteca avui ha estat molt desanimada, els lectors que vénen pel préstec, -poc nombrosos per cert- quan tenen el llibre se'n van de seguida a fora sota els arbres i s'està molt més bé que aquí dins, i ningú és queda a la sala de lectura.

30-7-33 [...] M'he vist obligada a separar dos nois bastant grans perquè enraonaven fort; és molt violent perquè quan s'ha de fer una cosa d'aquestes veus clarament que et fas antipàtica.

30-8-33 [...] Sempre s'aprenen coses noves en les converses, com el de l'existència del líquid Sandford, dues ampolletes per a treure tinta (equivocacions en el paper i taques en els vestits). [...]

20-9-33 [...] A la tarda gran tempesta, trons, aigua i pedra impedeixen obrir la Biblioteca fins a les set, estem sense llum fins aquesta hora. Totes les finestres s'obren al mateix temps i un full del finestral ha quedat completament torçat i fora de lloc. Demà serà precís fer-ho arreglar. Taules plenes d'aigua; pel Passeig i a molt llocs gran trencadissa de vidres. [...]

23-9-33 Procurem relacionar un lector músic que vol intercanvi de lliçons de pintura. [...]

6-10-33 [...] S'ha espatllat la màquina d'escriure (poca cosa) i no puc escriure la carta per a enviar estadístiques.

10-10-33 [...] De la casa Puig s'han emportat la màquina d'escriure per a netejar i evitar que, al escriure, la part inferior de les lletres quedi escrit en tinta vermella. [...]

20-11-33 [...] Plou molt durant tot el dia i el moviment és poc. [...] S'han apagat els llums dues vegades i un nen segueix llegint amb afició a la claror d'una espelma.

25-4-34 [...] Han vingut dos professors de Madrid. També faig que baixin a la Biblioteca. Se'n queden admirats i agradablement sorpresos, diuen que a Madrid no tenen cap Popular així. Un dels professors (Sr. Morales Oliver) diu: *"Ahora lo comprendo todo"*. Un nou món se'ls ha obert de la Catalunya. Penso [que] es refereixen a la qüestió regional que ha portat l'Estatut. [...]

26-5-34 [...] Aquests dies alguns lectors han entrat al despatx per tafanejar els llibres nous. Stefan Zweig és autor favoregut pels lectors.¹⁴

10-6-34 [...] Renyo o més ben dit aviso a una Stra. que hem comprovat tallava fulls de figurins que se li confiaven en préstec; s'excusa, diu que no ... potser han estat deixebles.

17-6-34 [...] Dona del poble que s'enterneix veient llegir als infants. Diu: *"Aquests sí que arribaran a saber, nosaltres no llegíem, no teníem tanta ocasió"* (falta de Biblioteques i de guiatge). [...]

20-6-34 [...] M'encanta el caràcter d'un noi de dotze a tretze anys, brut i esparracat, que amb afició llegeix i escolta les meves advertències; diu *"Demà ja vindré més net"*. Treballa en un magatzem de vins.

6-8-34 Dilluns, sols obert a la tarda. Tot i plovent molt (tempesta d'estiu), vénen 14 homes i 6 dones; pocs nens i menys nenes. S'apaguen els llums el temps just per haver d'encendre una espelma; millor que no duri. [...]

28-10-34 Diumenge molt animat, sobretot la sala. Dóna goig veure dependents que passen el matí aquí. Un d'ells feia dos anys que utilitzava el préstec i havia de venir sempre d'escapada amb la mateixa bata amb que despatxava els comestibles. Avui, tot mudat, dedica aquest dematí a l'estudi molt complagut (descans dominical).

¹⁴ Stefan Zweig (Viena, 1881-Petròpolis, Brasil 1942). Escriptor molt conegut durant la dècada dels 20 i dels 30 del s. XX. Va escriure novel·les, històries curtes i diverses biografies. Fou perseguit pels nazis pel seu origen jueu, fet que l'obligà a exiliar-se a Amèrica.

16-2-35 [...] Noi evangelista (cabrer) que em parla de la Bíblia que s'emporta tot parlant-me entusiasmat. Cosa que em xoca: altre lector llegeix Bíblia i no és catòlic; els cristians no la llegeixen tant.

14-3-35 [...] Els contes il·lustrats Walt Disney surten a la sala; són mirats amb sorpresa, gust i compte pels infants.¹⁵ [...]

16-3-35 [...] Gran expectació pels contes Walt Disney que miren i calquen dibuixos; no paren ni un moment i se'ls passen els uns als altres. Nenes que van a classe i tornen per a poguer veure "Los tres cerditos". No havien pogut fins ara.

13-5-35 Una forta borrasca de vent i pluja ens aïlla durant la tarda; l'estadística, per aquest motiu, és ben pobra; a més, per la mateixa causa, l'electricitat s'ha interromput, quedant llarga estona a les fosques. [...]

30-11-35 Bastanta gent a la Biblioteca i el préstec molt nombrós. Uns nois que ens és impossible de saber qui són, ens amoïnen molt, tirant pedres contra la porta i fent altres tonteries; serà qüestió de posar-hi remei si continuen, car fa molt mal efecte i molesta als lectors.

18-12-35 Avui per fi ve l'electricista i comença a arreglar els llums de les taules que estaven més espatllats. Tornem a tenir la calefacció encesa, però la Biblioteca està tan gelada que a penes si es coneix. Segurament que tot això ho devem al Sr. Balet. Fa un parell de dies que vénen molts infants –nenes, entre ells, cosa que no és freqüent- a llegir a la Sala. Ens fa molta il·lusió veure'ls-hi; no obstant, no tenim més remei que treure'n algun que no sabia llegir i no parava de moure's distraient els altres [...]

23-6-36 [...] D'ençà de la mort de Chesterton¹⁶ ens demanen molt les obres d'aquest escriptor. També aquests dies, que en un circ instal·lat davant la biblioteca fan sessions d'espiritisme, ens demanen obres espiritistes.

14-9-36 Ve molt poca gent, ha plogut tot el dia i a la tarda al cap de molt poca estona d'estar oberta la biblioteca s'han apagat els llums de tot Manresa i això ha contribuït a la desanimació i a no deixar-nos catalogar com ens havíem proposat.

¹⁵ Els contes de Walt Disney suposaren una novetat en l'ambient literari infantil.

¹⁶ Gilbert Keith Chesterton (1874-1936). Escriptor anglès. Havia mort el 14 de juny.

28-11-36 A desgrat d'haver plogut tot el dia, hem tingut la sala bastant concorreguda i el préstec nodrit; es coneix a la Biblioteca d'ençà que a moltes fàbriques i tallers no es treballa els dissabtes. [...]

15-1-37 [...] Seguim inscrivint bastants lectors pel préstec, entre ells molts obrers; notem que les obreres tenen una marcada preferència pel teatre català.

10-9-37 Aquest matí ha vingut un noiet amb tres llibres de casa seva per reemplaçar un de Dickens que havia perdut. M'ha estat impossible fer-li entendre que els rebutjava. He enviat a la portera a casa seva, amb l'encàrrec de dir-li al seu pare que el què ens interessava era que reintegrés el llibre perdut o el seu import. A la tarda m'ha vingut el pare furiós prohibint que se li deixessin més llibres al petit, i aquest fet un mar de llàgrimes. M'ha estat difícil treure importància al fet i salvar al xicot de la prohibició.

1-3-38 [...] He rebut tres noves revistes: "Revista de Catalunya", "Música" i "¡Catalans!".

1-5-38 Diumenge. Fa més d'una setmana que plou. Em sembla que ens tornarem granotes. Quasi ningú.

21-7-38 Fa una calor insuportable. [...]

9-8-38 Continuem fent reclamacions. No tornen gaires llibres. Quasi tots els llibres retornats fins ara són de nois que estan al front i que llurs famílies tornen de seguida al saber-ne l'existència.

27-8-38 Fem algunes reclamacions. La Srta. Blanco em parla de les dificultats en què es troba pel puntual retorn de llibres i dels molts volums que es perden. És explicable degut a la població flotant que freqüenta ara la Biblioteca, però ens proposem remeiar-ho tant com ens sigui possible.

21-10-38 [...] Seguim reclamant llibres per escrit i a domicili; avui l'Assumpció ha aconseguit trobar la casa d'un lector que retenia un llibre des de l'octubre del 1937 ([Gustavo] Welter, *Historia de la Rusia comunista*), i la mare del lector, que és un noi, quasi una criatura, encara després d'un any de tenir el llibre, ens l'ha tornat amb recança perquè deia que el seu fill l'estudiava cada nit.

24-12-38 [...] Ve un lector a demanar el *Poema de Nadal*, però no el tenim i ens sap greu de no poder accedir a la seva demanda perquè ens diu que tenia la intenció de llegir-lo aquesta nit en una reunió d'amics.

31-12-38 [...] Un lector que acostuma a agafar obres de química, al retornar-me avui el llibre em diu:

- *Ara faré uns dies de vacances. Dóna'm el Lazarillo de Tormes que m'han dit que era molt divertit.*

Estava deixada. Es queda tot desil·lusionat.

- *Vol una altra novel·la picaresca?*

Cara d'astorament en el lector:

-*Oh!, no no!"*.

Tota sufocada em veig obligada a explicar-li el que és una novel·la picaresca i el que vol dir la paraula *pícaro*.

ELS ESCOLARS I LA BIBLIOTECA

29-1-31 Vénen bastants nens que tenen un comportament admirable. [...]

24-3-31 Vigília de festa, memòria a la tarda, mentre l'estic fent haig de sortir a avisar que no cridin els nens de l'Institut.

3-5-32 [...] Vénen forces nenes encara, però no tantes. Avui una corrua de nens del col·legi de Sant Sebastià. Tenim treballs a fer-ne marxar una colla més grans i que ja treballen, pobres petits deixats de la societat, que criden i esvaloten a qui entra; tant la Srta. Múnera com jo volem fer-los callar i inclús fer que entrin a llegir amb bones raons, però és impossible. Dos lectors estudiants de Batxillerat de l'últim curs els fan marxar per dues vegades, però tornen i criden cada vegada més; a l'últim avisem un guàrdia que està a la fira i s'acaba l'avalot. Tinc encara sobre la taula la pedra que tiraren contra la porta.

10-11-32 [...] Abans d'obrir la Biblioteca, vinc a les tres, trobo una colla de mainada que estan jugant. Ja ahir els vaig dir si volien venir abans d'obrir, que per ser dijous faríem quelcom (llegir contes, ensenyar maneig enciclopèdia); havien d'anar a passeig, però plou. Aprofito per a fer-los entrar. M'estic amb ells fins a un quart de cinc que marxen, tornen a

l' hora d' obrir. N' hi ha de ben intel·ligents. Un aprèn molt de pressa a buscar paraules en el diccionari. A tots se'ls desperta l' afició. A última hora deixo que mirin il·lustracions que els entusiasmen de la *Historia de España* de Lafuente. Un nen instintivament busca a l' Enciclopèdia Espasa si Boston és més gran que Barcelona.

16-11-32 Per fi aquest matí em decideixo a fer expressar als infants mitjançant unes breus ratlles el contingut del llibre que han llegit. Ho fan amb gust. Jo creia que hi posarien obstacles i és amb alegria (sobretot una nena) que es posen a la tasca. Són dos per ara, *Contes de Grimm* i *Vida de Fray Luís de León*. Aquesta última està molt bé: poques paraules donen clara idea. El que se'ls acut als estudiants de l' Institut! Despenjar un dels dos Minimax¹⁷ que hi ha en el vestíbul que es dispara i engega. Tenen d' anar a buidar-lo a la plaça. Un cop s' ha engegat m' avisen. Són dimonis. [El] Catedràtic Sr. Lozano¹⁸ baixa a donar excuses. Els amonesta a la classe d' estudi.

21-11-32 [...]. En tornar els llibres els infants els faig petites observacions a fi de que la lectura els sigui profitosa, que ço que llegeixen no sigui per a ells fets aïllats sinó que vinguin a formar part dels coneixements que tinguin de les manifestacions de la vida tota de la humanitat; saber-se situar. [...]

18-12-32 Avui, com ja fa sis dies, continua plovent. Una característica d' ara és que la Biblioteca s' omple a les tardes de lectors infantils. Ens en vénen de l' Escola del Sr. Albagés que tenim al costat, de l' Ateneu Obrer, de les Escoles de Sant Domènec. Ahir vàreig parlar amb un dels mestres que diu que als seus nens els agrada venir a la Biblioteca, perquè els ensenyem a llegir en català. [...]

11-1-33 [...] Hem d' imposar-nos als estudiants de l' Institut. Em veig obligada a expulsar per avui a dos de 5è curs.

15-2-33 Les nenes de l' Institut entren de pressa per a veure quina d' elles podrà agafar 1r el diccionari de llatí. En vénen disputes i discussions, em veig obligada a fer-les marxar. [...]

17-2-33 Ja arreglen la calefacció, això a la tarda. [...] Per poc que això duri ens veurem obligades a no deixar entrar cap estudiant de l' Institut. Avui

¹⁷ Són una classe d' extintors.

¹⁸ Teodomiro Lozano Aguilera, catedràtic de Filosofia, exercí a l' Institut del 1930 al 1935.

que callaven i treballaven, s'ha acudit a un d'ells tirar un petard (potser ha estat casual, valia més que ho digués); els he fet sortir tots, no podent esbrinar qui n'havia estat l'autor.

3-6-33 [...] Tiren petards a la porta d'entrada socarrimant l'alfombra i porta vestíbul; crec que són estudiants d'aquí. Em sap greu que siguin tan esvalotats i sospitant quasi amb certesa d'un, l'expulso i [li] prohibeixo [l']entrada [a la] Biblioteca per a sempre. [...]

7-6-33 [...] Al matí la Biblioteca està molt concorreguda, els que s'examinen, nens d'escoles, sempre buscant temes per a conferències i que em donen clara idea de que els mestres d'aquí posen en pràctica l'ensenyança moderna.

14-3-35 [...] Els contes il·lustrats Walt Disney surten a la sala; són mirats amb sorpresa, gust i compte pels infants.¹⁹ [...]

16-3-35 [...] Gran expectació pels contes Walt Disney que miren i calquen dibuixos; no paren ni un moment i se'ls passen els uns als altres. Nenes que van a classe i tornen per a poguer veure "Los tres cerditos". No havien pogut fins ara.

3-5-35 [...] Uns infants entremaliats han espatllat el radiador del vestíbul de la Biblioteca que s'ha inundat d'aigua. [...]

2-4-36 Avui han vingut una colla de nens nous que els envien els mestres del Grup [Escolar] Renaixença, tots volen apuntar-se al préstec i els prometem que els inscriurem passat Pasqua. [...]

21-4-36 Preparem la llista dels infants que han d'ésser obsequiats en la Festa del Llibre i decidim que aquest any ho siguin sols 35, la meitat, més o menys, d'altres anys, i triats entre els millors i més constants lectors de la Biblioteca.

22-2-37 Aquesta tarda uns nois que han estat bona estona llegint correctament a la sala fan un gran desordre al vestíbul i buiden un extintor d'incendis; la portera ha sortit diverses vegades per advertir-los, però així que senten obrir la porta fugen. Demà tornarem a sol·licitar vigilància.

3-11-38 Als pocs infants que vénen els demanem si tenen companys bons que els agradés venir a la Biblioteca; fa pena veure com tenim morta la

¹⁹ Veure nota 15.

secció infantil, però aquest any sí que ens trobem amb una pila d'inconvenients per revifar-la: als matins la majoria de nens, en plegar [de] l'escola, que és quan solien venir, van tot seguit als menjadors infantils i a les tardes, per la fosca, els seus pares no els deixen sortir. A més, tenim la secció infantil tan pobre que no convida a gaire propaganda. Però farem tots els possibles perquè aquesta secció rendeixi tant com es pugui.

24-11-38 Força préstec. Gran aflluència a la sala d'alumnes de l'Institut. Tot i que aquest curs l'han instal·lat en un lloc molt apartat, els estudiants continuen servint-se de la nostra Biblioteca per a llurs treballs.²⁰ [...]

POLÍTICA I CONFLICTIVITAT SOCIAL

21-10-28 Recibo de la Central²¹ 60 ejemplares del libro *Elogio de la Patria y el soldado español*²² para entregar al Sr. Alcalde con destino a los niños de las escuelas.²³ [...]

22-1-29 [...] Mañana, por ser el Santo del Rey, la Biblioteca permanecerá cerrada, así lo anunciamos [en] el tablón destinado a ello.

6-2-29 [...] Nos comunica un bedel del Instituto que ha muerto la Reina Madre María Cristina,²⁴ seguramente mañana la Biblioteca permanecerá cerrada.

7-2-29 [...] Al mediodía llega un telegrama, dice que la Biblioteca debe permanecer cerrada esta tarde y toda mañana en señal de duelo.

10-5-29 La Biblioteca solo se abre por la mañana por ser el cumpleaños del Príncipe de Asturias.²⁵ [...]

18-5-29 Ayer con motivo del cumpleaños del Rey la Biblioteca permaneció cerrada. [...]

²⁰ Recordem que a finals de maig del 1938, les classes de l'Institut es van traslladar a l'edifici de la Cova de Sant Ignasi.

²¹ La Central de les Biblioteques Populars, sota la direcció tècnica de Jordi Rubió, tenia com a tasca principal la coordinació de les activitats de les Biblioteques Populars, considerades filials de la Biblioteca de Catalunya.

²² *Elogio de la Patria y el soldado español. Lectura para reclutas.* General García Rivera. Barcelona, 1920.

²³ Una mostra de les prioritats educatives durant la dictadura de Primo de Rivera.

²⁴ Maria Cristina d'Habsburg-Lorena (1858-1929). Esposa d'Alfons XII, exercí de reina regent entre els anys 1885 i 1902 per la minoria d'edat del seu fill, el futur rei Alfons XIII.

²⁵ És el principal títol que té l'hereu o hereva de la Corona Espanyola, en aquells moments era Alfons de Borbó, fill d'Alfons XIII.

26-5-29 [...] Ayer tuvimos el gusto de pasar el día con las Bibliotecarias de Sallent que vinieron a Manresa para asistir al acto de condecoración de las Banderas del Bruch. Sus MM y AA RR no tuvieron tiempo para visitar la Biblioteca. [...]

25-10-29 Ayer, día 24, la Biblioteca permaneció cerrada por ser el cumpleaños de la Reina.²⁶

22-12-29 Hasta pasadas las fiestas, día 3, no volverá a abrirse la Biblioteca. En realidad si mañana día 23 no fuera el Santo de Su Majestad la Reina abriríamos todavía, pero es fiesta oficial y así en lugar de cerrar la vigilia de Navidad lo hacemos un día antes.

19-11-30 Vaga general a Manresa. La Biblioteca té de romandre tancada.²⁷

27-11-30 [...] Vénen, además de nens, molts treballadors de la fàbrica de pneumàtics Pirelli,²⁸ que està en vaga fa tant de temps; dóna bo de veure'ls llegir.

16-12-30 Ahir dilluns, i segons em diu la Srta. Múnera, varen venir forces lectors. Avui dimarts, degut a la mitja vaga i a l'estat de Guerra,²⁹ a la intranquil·litat reinant, tanquem més aviat al vespre.

12-3-31 Ve avui el Sr. Rubió. A pesar de fer un dia tot plujós hi ha bastants lectors a la Biblioteca, així ho diu el Sr. Rubió al mateix temps que ens encarrega que canviem els pocs avisos que queden en castellà en el quadre d'anuncis.³⁰ [...]

²⁶ Victòria Eugènia de Battenberg, esposa del rei Alfons XIII.

²⁷ Les vagues i protestes populars eren cada cop més freqüents ateses la precarietat social i econòmica d'una part important de la població i la creixent demanda d'un canvi de règim. En aquest cas, però, el motiu de la vaga era un accident laboral, l'esfondrament d'una casa en un carrer de Madrid, que va provocar algunes víctimes. Els obrers de la construcció (uns 50.000) van deixar la feina. Els enfrontaments dels manifestants amb la policia van provocar quatre morts i trenta ferits. La federació del ram de l'Edificació va acordar fer una vaga general. La vaga a Catalunya fou convocada i seguida a moltes poblacions com a protesta pels fets esdevinguts a Madrid. El Sindicat Únic va afirmar que no desconvocarien la vaga fins que el governador no reconegués els sindicats.

²⁸ El sindicalisme obrer solia estar més ben organitzat a les grans empreses. En aquest cas ja feia dies que els obrers s'havien reincorporat a la feina, excepte els treballadors de la fàbrica Pirelli.

²⁹ Fets paral·lels al pronunciament de la guarnició de Jaca que havia proclamat la República. El moviment fracassà i els capitans de l'exèrcit Fermín Galán i Ángel García Hernández van ser condemnats a mort per un consell de guerra i afusellats. El rei Alfons XIII no va voler commutar les penes.

³⁰ Petits passos cap a la normalització de l'ús públic del català després de la repressió a què havia estat sotmès durant la dictadura del general Primo de Rivera.

12-4-31 Diumenge, bastant moviment doncs molts dels lectors no tenen encara 25 anys, per lo tant no tenen vot i poden continuar la seva vida normal.

14-4-31 [...] A la tarda, al anar a obrir, ens assabentem de que acaba de proclamar-se la República i no obrim.

16-4-31 Ahir no es va obrir la Biblioteca per a ésser declarat el dia festa oficial, sols vinguérem al dematí per a treure el retrat del Rei que els alumnes de l'Institut reclamen amb grans cops a la porta al tocar les onze. Intento convence'ls de que res se'n treu d'això; quan ja els l'anava a donar, els professors els fan desistir. Continuem la nostra tasca, [...]. Carta dient [que] podem retirar el retrat del Rei.³¹ [...]

4-5-31 Aquest matí visito a l'Alcalde Dⁿ Joan Selvas,³² visita oficial al 1r dels Alcaldes de la nova república. S'ofereix per a tot el que necessitem igual que jo a ell. [...]

11-5-31 [...] Al matí vénen bastants lectors, pocs a la tarda; després en sé la causa: tothom ha anat a escoltar el discurs de l'Alcalà Zamora³³ que radiaven a la plaça de l'Ajuntament; recomana calma i diu que s'evitarà que es repeteixin els fets de la crema de convents a Madrid i altres ciutats d'Espanya.³⁴

7-6-31 Diumenge, festa de les Bases de Manresa amb la vinguda del P.G.C. Francesc Macià, consellers de la Generalitat i diversos Presidents d'entitats i centres. Si llegiu la premsa local que arxivarem en aquesta Biblioteca us fareu càrrec de com ha transcorregut aquest dia per a les bibliotecàries de Manresa. Assistència al Kursaal on els oradors ens feren

³¹ Aquells dies de plena eufòria per la proclamació de la República, els símbols de la Monarquia eren retirats i/o destruïts arreu de l'Estat.

³² Joan Selves i Carner (Castelltallat, Sant Mateu de Bages, 1898-Barcelona, 1934). Polític, periodista i advocat. Escollit a les eleccions municipals del 12 d'abril del 1931, proclamà la República a Manresa. Fou alcalde d'aquesta ciutat fins al juliol del 1931. Més endavant fou diputat al Parlament de Catalunya, diputat a les Corts espanyoles, conseller de Governació de la Generalitat, Governador General de Catalunya i Comissari General d'Ordre Públic de la Generalitat.

³³ Niceto Alcalá Zamora y Torres (Priego de Córdoba, 1877-Buenos Aires, 1949). Advocat i polític espanyol, representava els republicans més conservadors i catòlics. Fou el primer president de la Segona República, càrrec que va exercir durant cinc anys.

³⁴ La crema de convents a Madrid i altres províncies espanyoles es produí en resposta a una carta pastoral del cardenal Segura, arquebisbe de Toledo i primat d'Espanya en contra de la nova República.

sentir moments de goig per ses belles paraules i idees; tarda a l'aplec de les Marcetes,³⁵ visquérem plenament la vida manresana.

26-6-31 No es sent parlar de res més que d'eleccions, aquí a la Biblioteca també arriben les veus de fora.³⁶ [...]

3-7-31 Altre volta vénen obrers dels que fan vaga. És bonic haver aconseguit que vinguin nens jovenets manyans amb constància dematí i tarda [...]

2-8-31 Diumenge. Avui és el dia de la votació de l'Estatut de Catalunya.³⁷ També les dones hi contribuïm amb la nostra signatura. [...]

21-8-31 Jo no sé si ho devem a les vagues o què, més lo cert és que cada dia es veuen cares noves de treballadors; si això fos cert quasi podríem dir aquell refrany castellà "*no hay mal que por bien no venga*".

9-9-32 Sembla que la pluja i la festa d'ahir hagin fet disminuir l'animació; amb tot, la sala de lectura fa goig per la gent aprofitada que hi ha. Haig d'avisar però, uns estudiants de 6è curs de batxillerat que volen barrejar a l'estudi llur afany de distreure's; [...] Uns lectors em diuen que s'acaba d'aprovar l'Estatut.³⁸

10-9-32 Dissabte. Abans d'obrir tinc el dubte de si serà festa degut a l'aprovació de l'Estatut. Trobo però un empleat de l'Ajuntament a qui ho pregunto. Em diu que a les oficines de l'Ajuntament treballen. Obro doncs la Biblioteca. Al poc rato baixa en Cendra, conserge de l'Institut i diu que a l'Ajuntament han tancat les oficines a mig dematí i que declaren festa en la diada d'avui. Li demanen m'ho digui; com que ja hi ha lectors tenim obert tot el dematí i tanquem a la tarda.

³⁵ El bosc de les Marcetes és una zona situada als afores de Manresa, a tocar del santuari de la Salut i on hi havia un mas d'origen medieval. Era un indret visitat com a zona d'esbarjo i natura.

³⁶ Fa referència a les eleccions constituents que tindran lloc el 28 de juny i que guanyarà la conjunció republicanosocialista.

³⁷ El 2 d'agost del 1931, els ciutadans de Catalunya van poder votar en referèndum l'Estatut de Núria, tal com l'havien redactat els diputats catalans. En aquest text constitucional, Catalunya proposava una situació d'igualtat jurídica i política respecte dels altres pobles de l'Estat espanyol. Els resultats foren clarament favorables a l'Estatut, tant a Catalunya com a la mateixa ciutat de Manresa. Les dones, que com hem vist en el text no podien votar, recolliren prop de 400.000 signatures a tot Catalunya. La premsa local informà que a Manresa se n'havien recollit unes 6.000, tot i que aquestes dades no es poden contrastar oficialment. Posteriorment, el Congrés dels Diputats suprimí i sostragué de l'Estatut les atribucions més importants, convertint-lo en una ombra del que era el projecte original. Finalment, fou aprovat per les Corts espanyoles el 9 de setembre del 1932, després d'haver passat per un intent de cop d'Estat (general Sanjurjo) per frenar-ne l'aprovació.

³⁸ Veure nota 8.

24-9-32 Esperem d'un moment a l'altre saber si avui és festa ja que ve el Ministre Sr. Azaña a portar l'Estatut a Catalunya.³⁹ Ara al matí hem obert com també ho han fet les escoles, ja que no s'ha rebut cap avís. A Lleida però, diu que és festa. [...]

5-12-32 [...] Fins a última hora, encara que ja era d'esperar, no se sap del cert si demà serà festa per ésser l'obertura del primer Parlament de Catalunya després de 200 anys de no haver-n'hi hagut.⁴⁰

10-1-33 [...] es tem una revolta de 500 homes vinguts de Sallent (Revoltes socials ocorregudes diumenge a Barcelona i altres llocs, comunisme llibertari).⁴¹ [...]

10-6-33 [...] Poso avís dient que la Biblioteca està tancada per l'acte d'entrega de les banderes al Batalló de metralladores amb la vinguda de la filla i esposa del President de la Generalitat, Sr. Macià. [...]⁴²

5-10-34 Abans d'arribar a la Biblioteca veig totes les botigues tancades, també les fàbriques han parat. No obrim, ens quedem tot el matí a dintre treballant. [...] A la tarda la meva companya acaba de registrar els llibres nous i marxa cap a Barcelona amb motiu de la vaga.⁴³

9-10-34 Els dies 7 i 8, diumenge i dilluns, la Biblioteca estigué encara tancada (quatre dies). Avui dimarts tarda, obrim; encara que a les fàbriques no treballen, les botigues estan obertes. Vénen molt pocs

³⁹ Un cop aprovat l'Estatut a les Corts espanyoles, el mateix president del govern Manuel Azaña, que n'havia defensat l'aprovació, portà l'Estatut en una visita oficial a Catalunya.

⁴⁰ El 6 de desembre del 1932 es constituí el nou Parlament de Catalunya, amb Lluís Companys com a president. Les eleccions, celebrades el 19 de novembre anterior, van ser guanyades per ERC i van ser les úniques al Parlament de Catalunya de tot el període republicà, a causa del posterior esclat de la guerra civil l'estiu del 1936. Francesc Macià va continuar essent el president de la Generalitat.

⁴¹ Fa referència a les revoltes anarquistes que tindran lloc el gener del 1933. A Catalunya es temia que es repetissin les revoltes de l'any anterior. A la província de Cadis, es registraran els tràgics fets de Casas Viejas, que suposaran unes fortes crítiques per part dels sectors esquerrans contra el govern d'Azaña.

⁴² Eugènia Lamarca, esposa de Francesc Macià, i la seva filla van presidir l'acte de lliurament d'una bandera al batalló de metralladores de la caserna del Carme de Manresa. A la tarda, després del banquet oficial, s'hi afegí el president Macià, que venia d'una visita oficial a Súria.

⁴³ Durant aquests dies d'octubre, després que la CEDA entrés al govern espanyol, es produïren una sèrie de vagues i insurreccions a diversos llocs de l'Estat, d'entre les quals va destacar especialment la insurrecció armada a Astúries, que va ser esclafada pels militars després d'haver proclamat l'estat de guerra. A Catalunya, el president Lluís Companys el 6 d'octubre proclamà la "República catalana dins de la Federació Espanyola". Les conseqüències immediates foren la detenció del Govern de la Generalitat, dels alcaldes i regidors dels ajuntaments catalans que havien donat suport a l'actuació de Companys i de molts militants d'organitzacions d'esquerra. Així, a Manresa, l'alcalde i els regidors foren empresonats. A partir d'aleshores i fins al 14 de maig del 1935 exercí d'alcalde-gestor de Manresa el militar Luís Menéndez Maseras, que era el comandant del Batalló de Metralladores núm. 4, de la caserna del Carme.

lectors a la sala i el préstec no arriba a 10 persones. Tothom [es] retira aviat.⁴⁴

16-11-34 Fem avui 35 targes de reclamació, prorroguem llibres el retràs del seu retorn conegut i en demanem personalment a lectors que vénen a la sala. Els fets del 6 d'octubre han retrassat com mai el retorn de llibres; alguns lectors estan empresonats.⁴⁵ [...]

18-2-36 Tancat. Festa oficial ordenada per l'Ajuntament per celebrar l'èxit obtingut per les esquerres a les eleccions.⁴⁶

SOCIETAT MANRESANA

21-2-29 [...] Ya completamente arreglada la Biblioteca, llega la hora de la inauguración oficial. [...] Asisten al acto de la inauguración el Sr. Robert⁴⁷, ponente de Cultura de la Excma. Diputación Provincial, el Alcalde de Manresa Sr. Montardit, el Diputado Provincial Sr. Duran, el Sr. Rubió, director técnico de las Bibliotecas Populares. El Rvo. Alegre bendijo la Biblioteca en representación del Arcipreste Alabern, y a continuación los señores Duran, Montardit y Robert pronunciaron elocuentes discursos; fueron muy aplaudidos. [...]

16-6-29 [...] visito al Sr. Leoncio Soler y March,⁴⁸ pero como él no está en casa nos enseña la Biblioteca su hijo Luís Soler y Terol⁴⁹ quien promete mandarnos varios libros para la Colección Local. La Biblioteca Archivo de Dn. Leoncio es magnífica, tiene muchas (cinco o seis) habitaciones con

⁴⁴ El govern central havia declarat l'estat de guerra els dies anteriors.

⁴⁵ Després dels fets del Sis d'Octubre es produí una repressió generalitzada contra les esquerres.

⁴⁶ Es refereix a la victòria de les esquerres a les eleccions a Corts del 16 de febrer, cosa que significaria el restabliment de la Generalitat republicana i l'alliberament del president Companys i de tots els empresonats com a conseqüència dels fets del Sis d'Octubre del 1934.

⁴⁷ Antoni Robert Rodríguez.

⁴⁸ Leonci Soler i March (Manresa 1858-1932). Hisendat, advocat, arxiver, erudit, bibliòfil i polític. Militant de la Lliga Regionalista, fou diputat a les Corts legislatives (1899-1910) i senador del regne al Parlament espanyol (1910-1923) on defensà els interessos de Catalunya i els de la seva ciutat. Lligat a les activitats de la Renaixença catalana, participà en la fundació del CECB, l'Orfeó Manresà, el Casal Regionalista i el Gremi d'Agricultors de Manresa i en la realització de diverses publicacions. Creà una gran biblioteca històrica catalana que a la seva mort cedí a la ciutat de Manresa.

⁴⁹ Lluís Soler i Terol (València 1888-Manresa 1958). Fill de Leonci Soler i March i de la valenciana Empar Terol i Cucurella, va ser doctor en medicina, en dret i en filosofia i lletres, investigador i dramaturg. De pensament polític republicà, en proclamar-se aquesta després de la Dictadura de Primo de Rivera, va ser un dels signants de la proclama que declarava Manresa republicana i expressava la necessitat de mantenir l'ordre públic i la serenitat col·lectiva. Fou un dels detinguts a Manresa pels fets del 6 d'octubre del 1934.

varios estantes repletos de libros. Nos enseña una edición del Quijote impresa sobre delgadísimas hojas de corcho.

20-6-29 [...] llega el Sr. Soler y March que trae una publicación sobre la Pintura medieval catalana.

12-7-29 [...] El Sr. Sarret esta tarde cuando le he visitado ha dado para la Colección Local *Santuari de Nostra Senyora de Juncadella. Història i tradicions*, que ha hecho editar en la Editorial Manresa el 13 del pasado mes.

29-7-29 Visita la Biblioteca el rector de la Cueva de San Ignacio que acompaña al Obispo de San Miguel de la República del Salvador llegado esta mañana. Hace un elogio de la instalación y dice que podemos hacer muy buena labor con la acertada dirección de las lecturas de los muchachos.

26-1-30 Domingo, llueve, viene por lo tanto poca gente; además de la lluvia está el camino intransitable debido a los montones de piedras, arena, tierra removida todo ello con motivo de estar asfaltando el último trozo del paseo.

13-3-30 Ha vingut poca gent; avui a la tarda al Kursaal hi ha un circ i tota la gent es queda allí excepte tres o quatre lectors; Manresa és gran, però a pesar d'això qualsevol acte extraordinari que es faci reflecteix molt en la vida d'altres centres.

19-3-30 Diada de Sant Josep. No vénen gaires noies; es veu que estan enfeinades fent la crema; nens i nenes sí que en vénen, encara que molts menys que els diumenges. Homes, pocs també.

29-4-30 Al dematí hi ha a la Seu els funerals de l'Arxipreste de la Seu, el DⁿAlabern i em crec amb l'obligació d'assistir-hi. La Seu està plena de gom a gom. [...]

14-6-30 Avui a la tarda vénen menys lectors que ahir; ha fet un gran temporal i un llamp ha caigut en una fàbrica d'alcohols de la carretera de Santpedor, produint-se un gran incendi explotant dos calderes d'alcohol. Hi ha hagut bastants ferits i, tot Manresa, acudint al lloc del succés, no han vingut a la Biblioteca.⁵⁰

⁵⁰ A causa d'una tempesta de gran violència esdevinguda a les 15.30 aproximadament, un llamp va caure a la fàbrica d'alcohols de Baldomer Casas (situada a prop de l'estació de Manresa Alta). Va

27-6-30 [...] Avui a la tarda vénen també pocs lectors, ja que les enramades o processons i festes de la Octava de Corpus s'han ajuntat amb la festa del Sagrat Cor que es celebra avui a Manresa, sortint una solemne processó de l'Església de Sant Ignasi.

9-9-30 [...] Al tornar de les meves vacances he quedat gratament sorpresa. El passeig està ja asfaltat fins a la Biblioteca i ben il·luminat, això contribuirà a que vinguin més lectors, ja que abans es queixaven, i sobretot a l'hivern, de lo isolada que quedava la Biblioteca.⁵¹ També ha contribuït a que estigués més visitada aquests dies, l'Exposició d'Artistes Manresans que està instal·lada en varies sales del Grup Escolar i que honra a Manresa pels bonics quadres que en ella s'hi troben.

13-3-31 [...] Tanquem puntuals ja que aquesta nit anem al Kursaal, on dona un concert el pianista Rubinstein.⁵²

29-3-31 [...] A última hora ve Dⁿ Leonci Soler i March, acompanyat de filles i nétes. Diu que ens donarà els duplicats que tingui per a la Col·lecció local.

4-5-31 Aquest matí visito a l'Alcalde Dⁿ Joan Selvas,⁵³ visita oficial al 1r dels Alcaldes de la nova república. S'ofereix per a tot el que necessitem igual que jo a ell. [...]

7-6-31 Diumenge, festa de les Bases de Manresa amb la vinguda del P.G.C. Francesc Macià, consellers de la Generalitat i diversos Presidents d'entitats i centres. Si llegiu la premsa local que arxivarem en aquesta Biblioteca us fareu càrrec de com ha transcorregut aquest dia per a les bibliotecàries de Manresa. Assistència al Kursaal on els oradors ens feren sentir moments de goig per ses belles paraules i idees; tarda a l'aplec de les Marcetes,⁵⁴ visquérem plenament la vida manresana.

13-9-31 Diumenge, molts lectors a la sala de lectura i en préstec. Tenim l'agradable visita del Rector de la Universitat Dⁿ Serra i Hünter⁵⁵ que donà

provocar un incendi i una explosió de les calderes, fet que va comportar la caiguda de parets i envans de l'edifici. L'escrivent i el químic hi van quedar sepultats, però van poder ser rescatats pels bombers, si bé amb ferides greus.

⁵¹ El centre de la ciutat convergia aleshores al voltant del carrer del Born. La perspectiva ciutadana era que l'Institut i la Biblioteca, com també el barri del Poble Nou, eren pràcticament l'extraradi.

⁵² El músic polonès d'origen jueu Artur Rubinstein (1887-1982) és considerat un dels grans pianistes del segle XX.

⁵³ Veure nota 32.

⁵⁴ Veure nota 35.

⁵⁵ Jaume Serra i Hünter (Manresa, 1878-Cuernavaca, Mèxic 1943). Filòsof, professor i polític. Entre 1931 i 1933 fou el rector de la Universitat de Barcelona, que transformà d'un centre desfasat i desconnectat de la realitat del país a una universitat catalana, moderna i progressista, oberta als

ahir una conferència a la sala d'actes de l'Institut a la qual assistírem; ve acompanyat de catedràtics de l'Institut.

18-9-31 Al matí plou, però de totes maneres tenim 7 o 8 lectors; a la tarda la Biblioteca torna a estar concorreguda i es parla avui de la pel·lícula que fan al Kursaal "*El Expreso Azul*" que parla de la qüestió social a la Xina i és qüestió d'anar a veure.⁵⁶

19-9-31 Avui Biblioteca concorregudíssima. Al vespre conferència del Doctor Serra Húnter que anem a sentir. Com ahir al cine, s'hi troba tot lo milloret de Manresa.

13-12-31 Diumenge, biblioteca animada però no tant com altres diumenges per haver-hi un partit de bàsquet,⁵⁷ s'hi coneix força; [...]

8-4-32 [...] Tenim ja el Cens de Manresa. Total 31.782, alfabetes 22.351.⁵⁸

13-4-32 [...] A l'obrir la Biblioteca a dos quarts de sis, una munió de mainada que els gegants i nans han anat recollint durant el seu pas pels carrers i que acaben d'arribar davant del Grup Escolar, ens eixorda esclatant a cantar, després d'una gran cridòria, el Cant del Poble. Sols un nen entra de seguida a retornar un llibre i diu "*Em sembla que podran llegir molt poc els que vinguin avui*". Els gegants i mainada marxen, però de lectors en vénen pocs; prefereixen l'animació dels carrers i passeigs plens de gent i banderetes catalanes i republicanes.

4-7-32 [...] A tres quarts de nou entra el Sr. Albagés, President del Centre Excursionista de la Comarca del Bages, i varis socis, acompanyant en Pompeu Fabra qui donarà una conferència en dit centre. Ja conec al Sr. Fabra; encara que no hi havia parlat mai, l'he vist a la Biblioteca de Catalunya. Li ensenyo el catàleg, veu els seus llibres; després d'haver

corrents culturals internacionals i de gran prestigi i influència. Fou escollit diputat per Esquerra Republicana al Parlament de Catalunya, del qual arribà a ser vicepresident. Després de la guerra civil, s'exilià a França, l'Argentina i Mèxic.

⁵⁶ Pel·lícula soviètica del 1929 que abordava els problemes colonials de la Xina.

⁵⁷ El bàsquet fou presentat a Manresa per la Festa Major del 1929 amb un partit al camp del Pujolet. El 1931 es va fundar el Manresa Basketball Club, nom que el 1944 va canviar per Centro de Deportes Manresa, l'any 1979 tornarà a canviar i es dirà Manresa Esportiu Bages i, ja definitivament, adoptarà el nom de Bàsquet Manresa SAD, després de convertir-se en una Societat Anònima Esportiva. Actualment el bàsquet manresà és una referència de l'esport per a tota la ciutat.

⁵⁸ Manresa era aleshores la vuitena ciutat més poblada de Catalunya.

conversat junts un bon rato es despedeixen; diem que anem a la conferència. “Fins al vespre, doncs”, diu el Sr. Fabra.⁵⁹

5-7-32 Pleníssima estava ahir la Sala de conferències del Centre per a escoltar al nostre gran filòleg Pompeu Fabra. En una bella parla ens tingué encisats durant prop d’hora i mitja. Tothom en restà complagut. Parlà de “*El català literari*”. Tots hem de contribuir a l’enlairament de la nostra parla. Si donés un curset en la nostra Biblioteca es veuria concorregudíssim [...].

27-10-32 [...] Al vespre conferència sobre música moderna “Jazz” per J. Amat-Piniella.⁶⁰

28-10-32 Felicitacions al conferenciant d’ahir que ens feu passar una bona vetllada en el Saló d’actes del Centre Excursionista de la Comarca del Bages i ve avui a retornar uns volums de *La Revue Musicale* de la Biblioteca de Catalunya. Es troben avui també aquí altres lectors selectes. Tenen ganes de que els facilitem la coneixença i ho fem. Separadament els en parlem. Accepten i fixen dia en que avisarem a cada un d’ells per a trobar-se aquí. Volen unir-se per a fer anar endavant la cultura manresana. Moltes lectores pinten (aficionades); una d’elles ens convida a que anem a veure les seves obres a casa d’ella. [...] Una vegada més estimem fonament aquesta Biblioteca que palesament estén la cultura arreu i sobretot a Manresa. [...]

22-1-33 [...] Aprofiten la sortida de la missa de dotze per a fer canvi de llibre i prendre el sol.

⁵⁹ Pompeu Fabra i Poch (Barcelona, 1868-Prada de Conflent, 1948). Lingüístic i gramàtic. Es va formar durant l’època del Modernisme literari, tot i que també va rebre el suport dels noucentistes. Durant la dècada dels trenta, Fabra publicà el *Diccionari general de la llengua catalana* (1932), autèntic pilar de la llengua. Després de la guerra civil s’exilià a diverses poblacions franceses, on encara treballà en la seva pòstuma *Gramàtica catalana*, que veié la llum el 1956.

⁶⁰ Joaquim Amat-Piniella (Manresa, 1913-l’Hospitalet de Llobregat, 1974). Escriptor i intel·lectual, ja de ben jove participà en múltiples activitats periodístiques, culturals i polítiques de la ciutat; fou crític de teatre, cinema, música i arts plàstiques. Va escriure articles sobre política i sobre art. Apassionat del jazz, en féu la presentació a Manresa, juntament amb el pianista Ramir Torres, i fundà l’entitat jazzística Hot Club. Aquesta activitat cultural la compaginà amb les tasques d’escriptor, de militància a Esquerra Republicana de Catalunya i de secretari personal de l’alcalde de Manresa Francesc Marcet. La guerra civil va truncar tota aquesta activitat. Exiliat a França, fou detingut pels alemanys i empresonat al camp nazi de Mauthausen, on passà més de quatre anys. Les seves vivències sota l’horror nazi, en forma de novel·la, les recollí al llibre *K. L. Reich*. A partir del seu retorn a Catalunya, el 1946, va viure marginat i silenciats, condemnat a l’ostracisme. Com a exemple, en una visita a Manresa, ja 20 anys després d’acabada la guerra, fou amenaçat per un dirigent falangista local. Així doncs, sense poder tornar a la seva Manresa de sempre per raons polítiques evidents, es va establir a Barcelona. Morí el 3 d’agost del 1974 a la ciutat sanitària de Bellvitge.

5-2-33 Diumenge. Fa un bon sol, quasi calor; la Biblioteca està ben plena, encara que li ha restat moviment el partit de futbol jugat al Pujolet⁶¹ pels deixebles de l'Institut. [...]

10-6-33 [...] Poso avís dient que la Biblioteca està tancada per l'acte d'entrega de les banderes al Batalló de metralladores amb la vinguda de la filla i esposa del President de la Generalitat, Sr. Macià. [...]⁶²

4-5-34 [...] Conferència del Sr. Foix, a dos quarts d'onze quasi, comença; assisteix l'Alcalde Sr. Marcet, el President de la Comissió de Cultura, el Diputat Francesc Señal,⁶³ bon nombre de professors de l'Institut. Estic contenta; tot i essent tant tard, 140 persones. Impressions, potser massa enlairat i poc real. Fa la presentació el jove Amat i Piniella.

9-11-34 Continua la meva companya amb el catàleg de conceptes. Ve la Sra. del Tinent Coronel i parlem de la calefacció; diu que se'n preocuparan.⁶⁴

PROBLEMES AMB LA CALEFACCIÓ I EL FRED

14-2-29 [...] hace un par de días no hay calefacción, dicen que no tienen carbón.

25-1-33 [...] És una llàstima, però cal confessar que quan vénen els grans freds la calefacció és insuficient aquí a la Biblioteca.

16-2-33 [...] A la tarda arriba un paquet que conté *l'Estatut de Catalunya*. Edició catalana i castellana; Fabra, *Diccionari general de la Llengua Catalana*.⁶⁵ [...] Vénen pocs lectors, fa fred i no tenim calefacció des de fa dies; una caldera està rebentada i no porten gens de pressa a arreglar-la.

⁶¹ El camp de futbol del Pujolet fou inaugurat oficialment el 4 d'abril del 1926 i fou l'estadi del CE Manresa fins l'any 1985, quan es traslladà al Nou Congost.

⁶² Veure nota 42.

⁶³ Francesc Senyal i Ferrer (Castellbell i el Vilar, 1897-Mèxic DF, 1975). Destacat esportista, participà activament en la fundació d'Acció Catalana i el Centre Republicà Catalanista. Membre de la Junta de Govern Republicana Provisional de Manresa, el 14 d'abril del 1931. Ingressà a les files d'ERC, partit del qual va ser diputat per la circumscripció de Barcelona al Congrés de Diputats a les eleccions del 1933 i del 1936. Durant la guerra civil fou sots-secretari del Ministeri de Treball del Govern de la República. Més tard s'exilià a Nova York i a Mèxic, on va morir.

⁶⁴ Cal recordar que en aquells moments era un militar qui exercia d'alcalde-gestor de la ciutat, el comandant Luís Menéndez Maseras. El tinent coronel a què fa referència el text és Emeterio Sanz, cap de la caserna del Carme. El 1936 el comandant Menéndez es va mantenir fidel a la República i s'hagué d'exiliar al final de la guerra. El tinent coronel Emeterio Sanz el 1936 es passà al bàndol franquista.

⁶⁵ Veure nota 12.

Hem d'estar amb l'abric posat. Vaig a casa l'Alcalde Sr. Marcet,⁶⁶ no l'hi trobo però la seva mare i la seva senyora li donen el recado. Els dic [que] hi ha un lector que es vol portar un braser...

19-2-33 Segons em diuen al tornar jo dilluns, avui diumenge s'han gelat aquí a la Biblioteca, fins a l'extrem de marxar alguns lectors. Com que neva una mica no ha estat molt crescuda la concurrència.

20-2-33 A última hora de la tarda encenen la calefacció. Potser demà ja anirà bé, cosa que convé força; no em veig quasi capaç d'escriure les targes de reclamació que preparem amb la Lola, tant és el fred que fa. [...]

22-2-33 Arriba de la Biblioteca de Catalunya un llibre en préstec, Darwin *L'origine des espèces*. [...] La Srta. Múnera acaba la guia de lectura que comença a posar a màquina i no acaba perquè diu que els dits no li corren de fred; té raó, hi ha una calefacció molt deficient.

20-3-33 [...] Avui dilluns, matí animat i tarda ensopida (sense calefacció, fa fred: divendres vàrem telefonar a l'Ajuntament, tot inútil...). Recordo als monjos [de l']Edat Mitja, en llurs scriptorium i celdes queixant-se de fred. Es veu [que] volen que ens hi assemblem, els bibliotecaris, llàstima que també ho paguen els lectors.⁶⁷

6-11-33 Protesten a l'Institut per falta de calefacció i marxen de classe. [...] Van una colla de 6è curs en comissió a l'Ajuntament. [...]

30-11-33 [...] L'home que es cuida de la calefacció està malalt i el seu substitut no sap fer-la anar bé, fa quatre o cinc dies que tornem a tenir fred.

24-11-34 Telefonem a l'Ajuntament per la calefacció; diu que faran portar carbó. Passem tot el dia sense. Avui al carrer és el dia que fa més fred. [...] Un enginyer a l'entrar dues vegades no pot menys que fer-nos com a *saludo*: "Qué frío!".

5-12-34 [...] Sense calefacció també. Sort que fa bon temps, però hem d'anar amb l'abric posat.

28-1-36 [...] La calefacció no s'ha encès des del dissabte [avui és dimarts] i a la sala fa molt fred.

⁶⁶ Veure nota 13.

⁶⁷ Els problemes amb la calefacció seran una constant a la Biblioteca manresana i a l'edifici de l'Institut.

29-1-36 [...] Escric al Sr. Balet demanant-li a què són degudes les deficiències que continuen havent-hi en el servei de la calefacció.

16-11-37 Fa molt fred. Ja fa dos o tres dies que treballo amb abric. Ahir vaig anar a veure el conseller [de Cultura]⁶⁸ per la qüestió de la calefacció. Em sembla que no en traurem res.

12-12-37 Diumenge molt gris i fred. Potser per això no hi ha gaire moviment a la sala. Aquesta està gelada i no hi ha ningú que es tregui l'abric.

13-12-37 He anat a veure el conseller de Cultura⁶⁹ per parlar-li de la calefacció. Quasi me l'ha assegurada per la setmana vinent. Si fos veritat tanta bellesa no em recarien aquests dies que hem passat de fred.

17-12-37 Avui el préstec ha estat una mica més nombrós. Feia uns quants dies que era molt minso, degut segurament al fred que feia. Tota aquesta setmana hem estat a menys de 6°. [...]

21-12-37 Avui la sala i el préstec ha estat encara menys concorregut que ahir. Aquests dos últims dies hem tingut una temperatura de 3 graus i no hi ha lector que aguanti aquest fred més de mitja hora. En tota la tarda només han vingut quatre lectors.

28-12-37 Poca gent a la sala i molt poc moviment en el préstec. Sense calefacció és inaguantable la Biblioteca. He telefonat al Sr. Conseller per parlar-li d'això i no hi era ni aquest matí ni a la tarda.

30-12-37 Fa un fred terrible. Estem soles durant quasi tot el dia.

6-1-38 La gent fuig del fred. Els pocs lectors que hi ha sols vénen per fer alguna consulta ràpida. [...]

7-1-38 Fa dos dies que sols obro al matí. Estem a 1° sota zero. A la tarda és inaguantable, ja que encara que el termòmetre no baixi més, no tenim el sol per poder-hi fer una volta de tant en tant.

17-1-38 Si el fred no s'acaba aviat ens quedarem sense ningú.

⁶⁸ Des del 6 de març, el conseller-regidor de Cultura de l'Ajuntament de Manresa era Josep Terme Ferrer, d'ERC, que havia substituït Carles Costa.

⁶⁹ Des del 26 d'octubre, el conseller-regidor de Cultura de l'Ajuntament de Manresa era Miquel Arpa Cura, d'ERC, que substituïa Josep Terme.

GUERRA

19-7-36 Aquest matí corren rumors alarmants sobre la situació política; estan interromputs els serveis de trens i les conferències telefòniques amb Barcelona i amb aquest motiu telefono a l'Ajuntament demanant instruccions; em diuen que obri la Biblioteca. Ve molt poca gent.⁷⁰

30-7-36 Tornem a obrir la Biblioteca, després de deu dies d'estar tancada, degut a la revolta militar, encara no acabada a la resta d'Espanya. Aquest matí he rebut carta del Sr. Rubió, em recomana que abans d'obrir la Biblioteca vagi a l'Ajuntament a consultar-ho i que li comuniqui a ell abans de fer res. Així mateix ho faig i a la tarda la Biblioteca és oberta al públic.

Ha vingut poca gent, però més de la que esperàvem després d'haver estat tants dies tancada i haver-la obert sense anunciar-ho prèviament.

RETIRADA D'IMATGES RELIGIOSES I DE LLIBRES

"CONTRAREVOLUCIONARIS"

11-8-36 [...] Hem traslladat, per indicació del Sr. Rubió, les vides dels Sants de la secció de Religió a la de Biografies.⁷¹

28-8-36 Havent ordenat el Comitè Antifeixista de Manresa⁷² que fossin retirades totes les imatges religioses, hem anat a l'Ajuntament a consultar què havíem de fer amb els gravats de la Biblioteca; el conseller de Cultura, el Sr. Torra, ens ha dit que era preferible retirar-los i demà ens enviarà uns homes de la Brigada de l'Ajuntament a despenjar els quadres d'assumpte religiós que fins ara figuraven a la Biblioteca. [...]

14-12-36 [...] Amb els llibres incautats es formen biblioteques a diversos centres manresans i es veu que estan organitzant-les.⁷³

⁷⁰ L'impacte de la revolta és ben visible els dies que restarà tancada la Biblioteca. L'esclat de la guerra civil i els fets revolucionaris consegüents provocaren una total alteració de la vida quotidiana normal.

⁷¹ A conseqüència del caràcter antireligiós de la revolució del 1936.

⁷² El Comitè constituí el poder real a la ciutat durant els dos primers mesos i mig de l'esclat del conflicte. Monopolitzat per les forces obreres, dugué a terme episodis de repressió contra persones o institucions sospitoses de ser contràries a la revolució.

⁷³ L'esclat revolucionari va propiciar la confiscació de béns, propietats i altres objectes de persones i institucions perseguides pels seus ideals, com també la confiscació dels locals de les escoles religioses.

9-1-37 Rebo un comunicat de l'Ajuntament anunciant-me que el conseller de Cultura ha estat facultat per fer una revisió de la Biblioteca de la Caixa i nostra, per tal de retirar totes les obres de caràcter contrarevolucionari.⁷⁴ Telefono al Sr. Rubió demanant instruccions i em diu que vagi a trobar el conseller de Cultura per dir-li que haurien d'enviar un comunicat al conseller de Cultura de la Generalitat de qui depèn la nostra Biblioteca. Ho faig avui mateix, però m'és impossible veure'l.

2-2-37 [...] A quarts de quatre ve el conseller de Cultura⁷⁵ acompanyat del seu secretari. Li fem present que, si bé tenim molt gust en ensenyar-li la Biblioteca i en prendre nota de les modificacions que li plauria de fer-hi per traspasar-les a la Direcció, depenent nosaltres exclusivament de la Generalitat no podem rebre ordres sinó d'aquesta. El conseller no ho creu així i ens deixa una llista de llibres i ens diu que podem comunicar a la Direcció que ell ens ha obligat a treure'ls. Ho escrivim tot al Sr. Rubió i no traiem els llibres esperant ordres seves. Deixem però fora els que el conseller ha tret personalment.

ELS FETS DE MAIG DE 1937

4-5-37 Arriben noves alarmants de Barcelona i a la Biblioteca hi ha un moviment distint de l'ordinari: una gran entrada d'estudiants a mig matí deguda a que tanquen l'Institut perquè no han arribat els professors de Barcelona. A la tarda sols tenim gent a sala de quarts de set a quarts de vuit. La meua companya [Carme Benavent] no ha tornat de Barcelona.⁷⁶

LES COMUNICACIONS AMB BARCELONA

6-4-38 El diumenge vaig anar a Barcelona i no m'ha estat possible tornar fins avui [dimecres]: ahir al matí vaig anar a veure la Srta. Balanzó per

⁷⁴ Després del juliol del 1936, els comitès antifeixistes varen ordenar la confiscació i retirada de circulació dels llibres que creien que eren contrarevolucionaris. En aquest sentit, les bibliotecàries van actuar amb la màxima defensa de la integritat patrimonial de la Biblioteca, més enllà de les disputes ideològiques, i manifestant de manera reiterada en les converses amb el conseller de Cultura la dependència de la Biblioteca de la Generalitat i no pas de l'Ajuntament.

⁷⁵ Carles Costa Cadevall, del POUM.

⁷⁶ Aquestes notícies fan referència als fets de Maig del 1937, més concretament als ocorreguts el 4 de maig, quan la policia va ocupar el Palau de Justícia de Barcelona i hi va haver enfrontaments armats amb els cenetistes. Arran d'aquests fets, el PCE, el PSUC i la UGT augmentaren el seu poder dins el bàndol republicà. En contrapartida, la CNT-FAI perdé influència i el POUM fou perseguit. Al setembre Josep Terme i Ferrer (ERC) substituï Carles Costa com a conseller municipal de Cultura.

encàrrec del Sr. Rubió i, a la tarda, després de tres hores de fer cua, no em va ésser possible ni agafar el darrer tren. Aquest matí he estat dues hores i mitja a l'estació. El tren s'ha aturat als Comtals i hem tingut que venir a peu. Tampoc m'ha estat possible obrir el matí.

10-4-38 Diumenge. Em sembla que estaré uns quants diumenges sense anar a Barcelona. No vull exposar-me a no tornar fins a mitja setmana.⁷⁷

TEMÀTIQUES DE LLIBRES DEMANATS EN FUNCIÓ DE L'ACTUALITAT I DE LES NECESSITATS DEL MOMENT

19-8-36 [...] Aquests dies, degut a les actuals circumstàncies, ens demanen molt, mapes d'Espanya i revistes estrangeres il·lustrades, cosa aquesta última que no els podem facilitar ja que fa molts dies que no n'hem rebut cap.

25-8-36 Segueix la *demandissa* de geografies d'Espanya i plànols de carreteres. També són moltes les noies que ens demanen [llibres] d'infermera perquè ha d'instal·lar-se un hospital de sang aquí Manresa.

16-9-36 [...] Van sortint els llibres nous, obres russes i referents a la qüestió social, la majoria però no interessen, -com ens imaginàvem-.

25-9-36 [...] Ens demanen encara llibres propis pels estudis d'infermera i no basten els que tenim a la Biblioteca.

28-10-36 [...] No donem encara l'abast amb els llibres de cures de malalts i són moltes les senyorettes que s'inscriuen sols per obtenir de la Biblioteca aquests llibres que necessiten pels seus estudis d'infermera.

30-11-36 Ens ha ocupat moltíssim el préstec avui. És curiós el poc que es reflecteixen els moments actuals en les lectures de la nostra Biblioteca; hem deixat en préstec més de noranta llibres i d'ells ni un de política.

10-12-36 Així com dies passats constatàvem la manca d'interès dels lectors en general pels llibres de política, és curiós també veure com els infants, en canvi, fan demandes relacionades amb la situació actual; han estat varis avui els que ens han demanat la *Història de la Revolució Russa* i altres dies ens han demanat obres semblants.

⁷⁷ Un exemple més del creixent col·lapse dels serveis a la zona republicana a mesura que el front de guerra s'anava apropant i els talls de subministrament elèctric, per l'ocupació franquista de les comarques pirinenques lleidatanes, eren més freqüents.

26-12-36 Seguim amb molt préstec i consultes; varies vegades ens han demanat una obra que tracti en conjunt de la situació política d'Espanya, de la República ençà i, com que sols tenim obres que n'estudien algun aspecte, demanarem a Barcelona si s'ha publicat alguna cosa. També des de que començà la revolució, surten contínuament els llibres sobre la Revolució francesa.

8-1-37 La Junta de Defensa de Manresa⁷⁸ em demana amb molta urgència el volum que tracta de combustibles de l'Enciclopèdia Química Industrial. A la tarda envio el recader a la Biblioteca de Catalunya.

16-1-37 [...] Torna a haver-hi una demanadissa extraordinària de llibres de fisiologia; demanarem a Barcelona si poden adquirir-nos-en algun més.

12-7-37 [...] Em demanen varies vegades, i els dies passats també, l'obra de [Paul C.] Jagot, *Método práctico para desarrollar la memoria*. És el llibre que més ha cridat l'atenció de la darrera remesa rebuda.

8-5-38 [...] Des que el front s'acostà a la Vall d'Aran no paren a la Biblioteca els llibres que parlen de geografia espanyola i sobretot els que tracten del Pirineu català.

2-9-38 [...] El públic femení, que és el que més demandes fa, no ha canviat i el conflicte d'haver de trobar en els moments de més aglomeració "una novel·la rosa ben bonica" continua en peu. [...]

23-9-38 [...] Seguim tenint demandes d'obres de fisiologia i cirurgia menor; ja n'hem demanat a Barcelona i ens convindria tenir-los aviat.

13-10-38 [...] Alguns metges de les clíniques ens fan una llista de llibres de medicina per si podem obtenir-los; ens convindria en gran manera tenir una secció de ciències mèdiques bastant nodrida. Ho demanem al Servei del Front i també a la Central.

24-10-38 [...] Des d'avui surten en préstec les noves adquisicions; hi ha un tal desig, entre les noies, de novel·les noves, que abans de l'hora d'obrir ja hi havia qui l'esperava perquè no li passéssim al davant i li prenguéssim les que ella desitjava llegir.

⁷⁸ Constituïda el desembre del 1936, la Junta de Defensa de la Població Civil de Manresa tenia com a objectiu principal coordinar i vetllar per la seguretat dels ciutadans en relació amb els bombardejos de l'aviació franquista contra la població civil. Aniceto León Garre, professor i director de l'Institut, en fou un dels màxims exponents. Una de les principals actuacions de la Junta de Defensa fou la construcció de refugis antiaeris arreu de la ciutat, a més de la prevenció dels efectes d'una possible guerra química, motiu del llibre sol·licitat a la Biblioteca.

24-12-38 [...] Ve un lector a demanar el *Poema de Nadal*, però no el tenim i ens sap greu de no poder accedir a la seva demanda perquè ens diu que tenia la intenció de llegir-lo aquesta nit en una reunió d'amics.

LA POCA ASSISTÈNCIA DE LECTORS A CAUSA DE LA GUERRA

30-10-36 [...] La portera ha fet reclamacions a domicili, no totes amb èxit; temem que les circumstàncies d'aquest any contribueixin a fer-nos perdre llibres. La sala poc concorreguda i el préstec escàs; molts lectors són al front i a altres, la instrucció militar no els deixa lleure.

10-11-36 [...] poquíssims homes a la sala, a causa de les circumstàncies: alguns lectors són al front, altres estan ocupats per la instrucció militar. [...]

5-8-37 [...] Molt poc moviment degut a la temperatura i als molts lectors que han marxat: al front els uns i al camp [els] altres, sobretot els nens.

28-2-38 Aquesta nova lleva ens deixarà sense lectors.⁷⁹

9-8-38 Continuem fent reclamacions. No tornen gaires llibres. Quasi tots els llibres retornats fins ara són de nois que estan al front i que llurs famílies tornen de seguida al saber-ne l'existència.

26-8-38 Torno a encarregar-me de la Biblioteca després d'un any d'absència.⁸⁰ [...] Com esperava trobo el públic molt canviat; metges, sanitaris, soldats... I d'altra part falten molts dels antics lectors habituals que han estat cridats a les lleves. [...]

24-9-38 Ens preocupa el que es perdin tants llibres; en les reclamacions a domicili sovint ens trobem que el lector, en el cas de ser soldat sobretot, ha hagut de marxar precipitadament sense deixar adreça; ens convindria tenir més complet el lot de Biblioteques del Front perquè l'utilitzessin els soldats i així no s'extraviarien tants llibres del fons de la Biblioteca.

⁷⁹ Ens trobem en el context de la derrota definitiva de l'exèrcit republicà a la batalla de Terol. A partir d'aquí, l'exèrcit franquista avançà fins al Mediterrani, a la zona de Castelló, i Catalunya quedà físicament separada de la resta de zona republicana. A més, les tropes franquistes ja ocuparen una part del territori català (Lleida). Així, les lleves anaren afectant tant els homes més grans com els nois més joves. Per exemple, l'abril del 1938, el govern republicà mobilitzà la *lleva del biberó*, integrada per una majoria de nois de només disset 17 anys.

⁸⁰ Concepció de Balanzó i Carme Benavent van emmalaltir l'agost del 1937 de tifus. Al cap d'un any, Concepció de Balanzó, la directora, torna a escriure al dietari.

5-12-38 Degut a una ordre que suprimeix als sanitaris les hores de passeig, el nostre públic de mobilitzats és reduït al mínim. [...]

23-12-38 Vénen alguns sanitaris a retirar el dipòsit perquè els envien al front.⁸¹

28-12-38 Altra vegada vénen alguns sanitaris a retornar els llibres que s'havien endut -quasi tots els havien agafat avui mateix-, i a retirar el dipòsit, perquè han de marxar precipitadament cap al front. [...]

30-12-38 [...] Es nota l'activitat en els fronts en la vida de la Biblioteca. De fa uns dies trobem a mancar els sanitaris. El nostre públic avui ha sigut gaire exclusivament d'estudiants de l'Institut. [...]

4-1-39 [...] Han vingut alguns soldats a retirar el dipòsit perquè els envien al front.

PROBLEMES D'ALLOTJAMENT

7-10-38 [...] Seguim molt preocupades per l'afer de la despesa on no ens volen de cap manera si no portem subministres; els hem convençut que ens admetin encara uns dies i dimecres tornàrem a l'Ajuntament a parlar amb l'alcalde; aquest no ens prometé res en concret i ens digué que hi tornéssim la setmana entrant; però sempre amb el benentès que mai que arribem a aconseguir algun auxili de l'Ajuntament no podrem comptar-hi com a cosa segura i periòdica. Ahir telefonàrem a Barcelona perquè si aquesta qüestió no es resol hauríem d'arribar a l'extrem de tancar la Biblioteca. No cal dir que ni a cap nova despesa ni tampoc a la fonda, ni per pocs dies no ens volen admetre.

11-10-38 Rebem carta del Sr. Rubió. Anem a Proveïments⁸² i a la Delegació de Proveïments de l'Estat; de Proveïments no podem esperar-ne res; a la Delegació de l'Estat ens diuen que si la Generalitat els fa per escrit una sol·licitud demanant subministres per les bibliotecàries, ells informaran favorablement a la Delegació General. Ho comuniquem per telèfon al Sr. Rubió perquè la cosa urgeix en gran manera. Seria en últim

⁸¹ A partir d'aquestes dates, la República intenta mobilitzar tots els efectius que pot per intentar aturar l'ofensiva franquista.

⁸² El Govern havia creat el Departament de Proveïments per distribuir aliments de primera necessitat que per motius de la guerra eren escassos. Cal tenir present que, arran dels fets de Maig del 1937, tots aquests serveis s'havien centralitzat sota el control del govern de la República, el qual finalment s'establí a Barcelona.

extrem, però cada vegada veiem més probable l'haver de tancar la Biblioteca per no trobar qui ens accepti en tot Manresa. [...]

LA INSTAL·LACIÓ DE L'HOSPITAL A L'INSTITUT

24-5-38 Aquest matí han vingut uns Sanitaris a veure si la Biblioteca podia transformar-se en hospital. Per ara els hi ha semblat petita. Escric al Sr. Rubió demanant-li instruccions pel cas de que aquests senyors tornessin. [...] Aquesta tarda he telefonat a la Srta. Casals perquè notifiqués ràpidament al Sr. Rubió del què passa i em donés de seguida instruccions, ja que l'ocupació de l'Institut ha estat una cosa molt ràpida i tinc por que la meva lletra arribés quan ja fos un fet consumat. Els Srs. de l'Institut volen la Biblioteca, els ha estat cedida pel *Jefe* de Sanitat, per instal·lar-hi la Secretaria. He rebut un telegrama del Sr. Rubió en el qual em diu que no puc fer res sense ordre de la Conselleria de Cultura de la Generalitat.⁸³

14-6-38 El comissari Catalan ha vingut aquesta tarda. Com que ha començat a demanar, li he dit de seguida que jo no podia fer res sense ordre de la Conselleria de Cultura de la Generalitat. De totes passades ha volgut exposar-me el seu plan. 1r, establir un despatx per ell a la sala de revistes o bé a la sala en què hi ha l'Arxiu i el material. 2n, obrir la Biblioteca de 2 a 7 perquè els ferits de l'Hospital puguin venir a llegir. Ell, amb dos milicians de la Cultura, es cuidaria del bon comportament dels seus homes. I 3r, organitzar 1 vegada o 2 a la setmana conferències culturals o bé polítiques i alguna sessió de cinema educatiu. [...].

EL TRASLLAT DE L'INSTITUT LLUÍS DE PEGUERA A LA COVA DE SANT IGNASI

12-11-38 Comencen a venir al préstec alguns alumnes de l'Institut que fa pocs dies que han reprès les classes. Aquest any l'Institut ha estat traslladat a la Cova de Sant Ignasi i als estudiants els serà més difícil de

⁸³ L'edifici de l'Institut de Segon Ensenyament (l'actual institut Lluís de Peguera), durant el mes de maig fou ocupat com a hospital de sang amb el nom d'Hospital o Clínica militar núm. 3. Les classes foren traslladades a la Cova de Sant Ignasi. A l'Institut s'hi instal·laren els ferits convalescents, després d'haver estat operats a l'hospital base (l'actual hospital de Sant Andreu). Una evidència més que la guerra s'apropava a la ciutat.

venir a la Biblioteca. Durant aquesta setmana hem tingut minva de metges i sanitaris; als hospitals hi ha moltíssima feina i no poden venir.⁸⁴

Els lectors no paren de demanar-nos coses, hem hagut de buscar llibres de ciències pels alumnes de l'Institut, reproduccions de l'escut de Castella per dibuixants soldats que el volien per reproduir-lo en un periòdic mural, i altres llibres i matèries.

24-11-38 Força préstec. Gran aflluència a la sala d'alumnes de l'Institut. Tot i que aquest curs l'han instal·lat en un lloc molt apartat, els estudiants continuen servint-se de la nostra Biblioteca per a llurs treballs.⁸⁵ [...]

L'INCREMENT DE LECTORS SOLDATS I PERSONAL SANITARI

11-4-38 Pensava que els soldats vindrien a la Biblioteca. Per ara és poquíssima l'aflluència d'ells. [...]

26-4-38 Em demanen un lot de llibres pel batalló de rereguarda.

29-4-38 Passo al registre els nous lectors. La majoria són soldats del batalló de rereguarda i oficials de Sanitat.

27-6-38 Cada dia és més gran el número de soldats que vénen a llegir. [...]

17-9-38 [...] Per segona vegada ens ha estat demanat pels sanitaris que vénen a la Biblioteca, que retardem, al vespre, l'hora de tancar perquè ells pleguen dels hospitals a més de les 19:00 h; pensem parlar-ne a la Central.

28-9-38 Col·loquem el nou lot de llibres que ens ha deixat el Servei de Biblioteques del Front i amb dos metges parlem de la lectura als hospitals; els dos coincideixen en què pels seus hospitalitzats desitgen llibres distrets i molt simples i elementals. Preparem un lot de llibre per Sant Joan de Vilatorrada.

14-10-38 [...] Avui un soldat ens demanava insistentment que li volguéssim vendre un diccionari castellà; no hi hagut manera de fer-li entendre que la finalitat de la Biblioteca no era vendre llibres i ha marxat convençut que la negativa era deguda a poca amabilitat nostra.

⁸⁴ Cada cop arribaven a Manresa més soldats ferits des dels fronts de combat. Tenia a veure amb la derrota definitiva de l'exèrcit republicà a la Batalla de l'Ebre.

⁸⁵ Recordem que a finals de maig del 1938, les classes de l'Institut es van traslladar a l'edifici de la Cova de Sant Ignasi.

19-10-38 La lectura dels llibres de la Secció de Biblioteques del Front no pren la volada que desitjaríem; per regla general els soldats prefereixen acudir a les altres seccions de la Biblioteca; en canvi, hi ha noies que voldrien poder prendre novel·les d'aquella secció, el que els sigui vedada els dobla l'atractiu, sembla.

22-10-38 [...] Del 22è Batalló de rereguarda ens retornen quasi tots els llibres que els deixà el Servei de Biblioteques del Front. [...]

26-10-38 Escrivim al milicià de Cultura de la Clínica nº 3 perquè ja fa un mes que tenim un lot de llibres pels hospitalitzats i no els recullen, encara que li hem dit diverses vegades de paraula. I sabem que els malalts demanen llibres.⁸⁶

Demanem a Comandància militar una llista de les unitats destacades a Manresa per escriure a tots els comissaris oferint-los els llibres del Servei de Biblioteques del Front. [...]

21-11-38 Continua l'afluència de mobilitzats però molts d'ells es troben una mica com perduts perquè és la primera vegada que entren a una Biblioteca.

LES ALARMES AÈRIES I EL BOMBARDEIG DEL 21/12/1938

23-11-37 A la una menys uns quants minuts han tocat les sirenes d'alarma. Tots els lectors han sortit ràpidament de la Biblioteca i, com que faltava molt poc per l'hora, he tancat. A les 2:30 hem tornat a sentir les sirenes. No obstant les dues alarmes, la sala i el préstec han estat molt visitats. Avui s'ha batut el rècord de novel·les.

26-5-38 A les 18:30 hem tingut senyal d'alarma. He fet anar les poques criatures que hi havia al refugi i he tancat la Biblioteca. Al cap de mitja hora aproximadament ha passat i he tornat a obrir. Abans de les 8 h. han tornat a tocar les sirenes. Ha sortit tothom menys un oficial de Sanitat que s'ha quedat fins a l'hora de tancar.

20-6-38 Aquest matí he anat a Barcelona per dir al Sr. Rubió el què em digué el comissari Catalan la setmana passada. Abans de les 6 h. han sonat

⁸⁶ És remarcable la professionalitat de les bibliotecàries en aquell context cada cop més difícil i proper al col·lapse definitiu.

les sirenes d'alarma. Com de costum he fet anar les criatures al refugi. He tancat la Biblioteca fins a dos quarts de set que ha passat l'alarma.

9-10-38 Diumenge. Avui quan teníem la sala ben plena ha sonat l'alarma i tots els lectors s'han dispersat, però poc després la concurrència al préstec ha estat normal.

6-12-38 [...] A la tarda toquen les sirenes d'alarma; surten dos o tres lectors i els altres no es mouen de lloc. Mitja hora després i un cop restablerta la normalitat hi ha gran influència al préstec. Comencen a sortir els llibres de medicina de la Biblioteca de Catalunya.

16-12-38 Alarma al matí. El públic, com de costum, no en fa cas.

21-12-38 Aquest matí a les 9 quan veníem cap aquí estàvem a 3° sota zero. La gent de Manresa ens havia espantat tant parlant-nos del fred que hi feia que trobem que per ara el suportem molt bé. En obrir la Biblioteca hem trobat un mestre i vuit dels seus deixebles que s'esperaven per entrar. Els nens s'hi han estat fins a les dotze i el mestre s'ha quedat. Poc després d'aquesta hora han tocat les sirenes d'alarma. Com de costum no ens hem mogut de la Biblioteca; aquesta vegada, però, la cosa ha estat molt seriosa. És el primer cop que bombardegen i potser degut a això alguns lectors que hi havia a la sala s'han espantat de debò.⁸⁷ A la tarda hem tingut la Biblioteca tancada per manca de corrent. Hem enllestit la llista de llibres de medicina aprofitant aquesta festa forçada.⁸⁸

22-12-38 [...] A la tarda hi ha poca animació segurament degut al pànic que hi ha després del bombardeig. [...]

2-1-39 Dues alarmes durant el matí. La gent està esverada i això repercuteix en el moviment estadístic de la Biblioteca.

5-1-39 Alarmes matí i tarda. Malgrat això la sala està bé quant a lectors infantils. [...] Noves inscripcions i soldats que retiren el dipòsit. Van cap al front.⁸⁹

⁸⁷ En aquest primer bombardeig aeri sobre la ciutat de Manresa l'aviació franquista va llençar un centenar de bombes que van provocar la mort com a mínim de trenta-tres persones.

⁸⁸ Un cop més cal ressaltar la professionalitat de les bibliotecàries en aquelles dures circumstàncies, com també la del personal sanitari de l'Institut.

⁸⁹ Era un inútil intent de frenar l'avenç de l'exèrcit franquista. A la pràctica tota aquesta mobilització es convertí en una massiva retirada cap a França.

9-1-39 Durant el dia hi ha hagut 4 alarmes. A última hora del vespre, que era quan teníem més gent, la sala ha quedat gairebé buida. La gent té por d'arriscar-se a sortir de casa, sobretot en fer-se fosc.

LA MORT DE CONCEPCIÓ DE BALANZÓ, DIRECTORA DE LA BIBLIOTECA, EN ACCIDENT DE COTXE

30-11-38 [...] És amb una pena extraordinària que avui he vingut a obrir. Encara no em sé acostumar al pensament de que la meva estimada companya Concepció de Balanzó no tornarà més. Voldria oblidar que un accident li ha costat la vida i fer-me la il·lusió de que la veuré entrar d'un moment a l'altre. La Biblioteca ha perdut la seva excel·lent directora.

1-12-38 Gran afluència al préstec. La Srta. Boada l'atén. Jo no m'he vist amb cor d'afrontar el públic que demana detalls de l'absència de la Srta. Balanzó.

DARRERS DIES DE LA GUERRA. RETIRADA DE L'EXÈRCIT REPUBLICÀ. L'EVACUACIÓ DELS HOSPITALS

10-1-39 Noves inscripcions de metges i sanitaris. Llàstima que per altra part són bastants els soldats que retiren el dipòsit perquè se n'han d'anar de Manresa. [...]

12-1-39 Alarmes durant el dia. Noves evacuacions de soldats cap al front. D'ençà que ha començat l'ofensiva són poquíssims els sanitaris que vénen. Estan molt enfeinats i no tenen temps de baixar ni per al préstec.

16-1-39: Preparem els lots de Sanitat que han vingut a demanar aquest matí. [...] Cinc alarmes durant el dia. En les darreres 24 hores ha canviat l'ambient de la població d'una manera radical. Les operacions militars s'efectuen a uns 30 km. de Manresa i això repercuteix en la moral de la gent. Han vingut tres o quatre lectors a retornar els llibres a mig llegir "pel que pogués passar".

17-1-39 Ha començat aquesta nit l'evacuació dels hospitals. La major part dels sanitaris són fora ja i els pocs que queden esperen marxar dintre unes hores. No obstant haver quedat Manresa convertida

automàticament en front, han vingut alguns nens a la sala durant el matí.⁹⁰

LA DICTADURA

20-9-39: Después de ocho meses de permanecer cerrada la Biblioteca, tomo posesión interinamente del cargo de directora. [...] Cerróse la Biblioteca con motivo de la Liberación de la ciudad por las tropas nacionales. La anarquía que precede al abandono y ocupación militar de nuestra ciudad repercutieron en el interior de la Biblioteca, que se vio despojada de algunos de sus muebles y de un número considerable de libros, causándose desperfectos en el decorado del local. [...]

La Biblioteca ofrece un aspecto deplorable, el vacío de los muebles desaparecidos, la diferente colocación de otros, el polvo acumulado después de tantos meses, y sobretudo el aspecto de las estanterías, en las que los libros aparecen con muchos claros, dan al local una apariencia de abandono deprimente.

28-9-39 [...] Recibo de Barcelona cinco paquetes y una carta de la Srta. Casas. Contienen libros encuadernados, libros nuevos y papel timbrado. También un retrato del Generalísimo y un escudo de España Imperial para colocar en la sala de lectura.

3-10-39 No me es posible venir por la mañana. En la Central me entero que hay que entregar una nueva “declaración jurada” para la depuración definitiva,⁹¹ y como no he recibido ninguna hoja y se ha de presentar personalmente, me veo obligada a retrasar mi viaje. Empiezo la revisión.

4-10-39 Continúo la revisión. Termino el 0⁹², sin contar la sección infantil. Falta alguna enciclopedia pequeña. La tarea es un poco lenta, ya que al

⁹⁰ Dos dies després, el 19 de gener del 1939, va tenir lloc el segon bombardeig aeri sobre Manresa, només cinc dies abans que l'exèrcit franquista ocupés la ciutat.

⁹¹ Tots els funcionaris foren obligats a passar un procés de depuració que en molts casos significà la pèrdua de sou o de feina; en alguns casos, fins i tot, l'empresonament o l'execució. Cal dir que el sistema de depuració va ser del tot organitzat i planificat per eliminar qualsevol tipus de dissidència al nou règim franquista, per això fou especialment virulent en el món de la cultura i de l'ensenyament.

⁹² Corresponen als llibres classificats com a generalitats.

mismo tiempo hago la depuración, separamos los libros que deben sacarse del “libre acceso”.⁹³

10-10-39 Hoy por primera vez la Biblioteca está abierta al público, de doce a una y de siete a ocho. Viene muy poca gente y solo recupero cinco libros. [...]

24-11-39 Vuelvo al Ayuntamiento, el electricista solo vino un día, insisto sobre la calefacción. De no solucionarse esto último, no podrá abrirse la Biblioteca, hace un frío intensísimo y se hará muy penoso trabajar en ella. Me dicen que no puede contarse con la calefacción, pues está muy estropeada. Instalarán una estufa de serrín que es lo que más fácilmente y económicamente puede encontrarse. Prometen venir el martes.

29-11-39 [...] Redacto una nota para ser radiada, anunciando la próxima apertura de la Biblioteca para el martes día 5.

9-12-39 Ordenamos la sección de revistas para poder colocar bien los libros que han sido objeto de depuración [...]

13-12-39 Nos enteramos que entre los chiquillos hay numerosos casos de sarna.⁹⁴ Las escuelas han tomado algunas medidas, esperando órdenes de la Consejería de Cultura del Ayuntamiento. De momento decidimos suspender el préstamo infantil.

Por la mañana se ha celebrado un Consejo de Guerra en la sala de actos del Instituto.⁹⁵ Con este motivo se ha encendido la calefacción; por la tarde volvemos a tener frío.

14-12-39 Vamos ordenando las cosas que quedaron pendientes de la revisión y sacamos del catálogo los títulos de los libros que han sido afectados por la depuración.

⁹³ Una altra conseqüència de les depuracions foren la selecció de llibres i obres que per motius ideològics calia eliminar de l'accés públic, imposant-se la censura i prohibició de moltes obres i autors.

⁹⁴ Aquesta malaltia cutània era fruit de les males condicions higièniques del moment. També proliferaren altres malalties com el xarampió o el tifus, que afectaven sobretot els infants.

⁹⁵ En el període immediat a la postguerra, i fruit de la depuració i repressió, se celebraren alguns consells de guerra a la sala d'actes de l'Institut, amb la condemna d'alguns manresans que van ser executats al Camp de la Bota de Barcelona.